

**Det är inne att ha en coach, mutta perinteinen purjelautailu on
auttamattomasti out**

En kontrastiv studie om engelska importord i svenska *Fitness Magazine* och i finska *Fitness*

Jaana Helin
Tammerfors universitet
Institutionen för språk- och
översättningsvetenskap
Nordiska språk
Pro gradu -avhandling
April 2008

Tampereen yliopisto
Pohjoismaiset kielet
Kieli- ja käännöstieteiden laitos

HELIN, JAANA: Det är inne att ha en coach, mutta perinteinen purjelautailu on auttamattomasti out, en kontrastiv studie om engelska importord i svenska *Fitness Magazine* och i finska *Fitness*

Pro gradu-tutkielma, 73 sivua, 13 sivua liitteitä
Kevät 2008

Tämä tutkielma on kontrastiivinen analyysi englanninkielisistä lainasanoista ja ilmauksista ruotsin ja suomen kielessä. Tutkielman tarkoituksena on selvittää englannin kielen vaikutusta ruotsin ja suomen kieleen kahdessa fitness-alan lehdessä, sekä vertailla saatuja tuloksia keskenään tavoitteena mahdollisten erojen ja yhtäläisyyksien selvittäminen.

Lähdemateriaalinani ovat ruotsinkielisen *Fitness Magazinen* ja suomenkielisen *Fitness*-lehden vuoden 2006 vuosikerrat, joista tutkielman englanninkieliset lainat on kerätty. *Fitness* ilmiönä on vain muutama vuosikymmen vanha, minkä vuoksi olen rajannut tutkimusmateriaalin niihin englanninkielisiin sanoihin, jotka ovat lainautuneet ruotsin kieleen vuoden 1973 ja suomen kieleen vuoden 1961 jälkeen. Vuosiluvut perustuvat kyseisinä vuosina ilmestyneisiin kattaviin sanakirjateoksiin, *Svenska Akademiens ordlista* (kymmenes painos) ja *Nykysuomen sanakirja*, joita olen tutkimuksessani käyttänyt määrittämään lainasanojen ikää kohdekieleessä. Tutkielmaan hyväksytyt sanat löytyvät liitteenä tutkielman lopusta.

Tutkimusmetodini on kvalitatiivinen. Se keskittyy ennen kaikkea niihin morfologisiin muutoksiin, joita englanninkieliseltä sanalta vaaditaan, jotta se voi sopeutua ruotsin ja suomen kieleen. Tutkimuskohteena ovat kuitenkin myös käännös- ja merkityslainat, jotka eivät tarvitse morfologista mukauttamista, sillä vain niiden merkitys on lainattu englannin kielestä, ulkoasun ollessa kohdekielinen. Tutkielma tarkastelee myös syitä sanojen ja ilmausten lainautumiseen, sekä selvittää kuinka lainasanat kohdekieleessä voivat muuttua produktiivisiksi, ja olla näin osana kohdekielen sananmuodostusta.

Tutkimustulos osoittaa paljon yhtäläisyyksiä, mutta myös eroavaisuuksia englanninkielisten lainasanojen käytöstä kyseisissä lehdissä. Englantilaisia sanoja lainataan molempiin kieliin ennen kaikkea nimeämään uusia ilmiöitä, mutta myös englannin kielen trendikkään statuksen vuoksi. Tämä näkyy erityisesti ruotsin kielisessä materiaalissa, jossa englantilainen ilmaus valitaan usein kotimaisen kustannuksella. Lainat sopeutuvat hyvin molempien kielten taivutukseen, mutta substantiivien englantilainen s-monikko säilyy usein ruotsin kielessä. Suomen kielessä sanat reaalistuvat usein johdoksina, mikä helpottaa lainan sopeutumista suomen kieleen. Sanojen englantilainen ulkoasu säilyy hieman useammin ruotsin kuin suomen kielessä, mutta suomenkielessä yhdyssana, joka koostuu englantilaisesta ja kotimaisesta osasta, yhdistetään ruotsinkieltä useammin yhdysviivalla.

Avainsanat: kontrastiv analys, engelska importord, inlåningsprocess, morfologisk anpassning, importords produktivitet

INNEHÅLL

1 INLEDNING	4
1.1 Syfte	4
1.2 Material	5
1.3 Metod	7
1.4 Disposition	8
2 ENGELSKANS STÄLLNING I SVENSKAN OCH FINSKAN	9
2.1 Tidigare forskning och litteratur	10
2.2 Språklig släktskap	12
2.3 Orsaker till inlåning	13
3 FRÅN IMPORTORD TILL HEMTAMT ORD	15
3.1 Inlåningsstrategier och resultat	15
3.1.1 Direkta lån	16
3.1.2 Begreppslån	16
3.1.3 Blandlån	18
3.1.4 Pseudolån	18
3.2 Etableringsprocessen	18
3.3 Morfologisk produktivitet med hjälp av importord	20
3.3.1 Sammansättning	20
3.3.2 Avledning	21
3.3.3 Förkortning	22
3.3.4 Utvidning av betydelsen	23
4 ANPASSNING AV ENGELSKA IMPORTORD	23
4.1 Böjning av substantiv i svenskan	24
4.1.1 Genus	24
4.1.2 Numerus	26
4.1.3 Species och kasus	26
4.2 Böjning av verb i svenskan	27
4.3 Böjning av adjektiv i svenskan	27

4.4 Stavning i svenskan	28
4.5 Böjning av substantiv i finskan	29
4.5.1 Kasus	29
4.5.2 Numerus	30
4.6 Böjning av verb i finskan	31
4.7 Böjning av adjektiv i finskan	31
4.8 Stavning i finskan	32
5 KONTRASTIV ANALYS AV MATERIALET	33
5.1 Påverkande skäl till ordimport i materialet	34
5.2 Direkta lån i materialet	35
5.2.1 Citatord	36
5.2.2 Substantivens genus	37
5.2.3 Substantivens numerus	41
5.2.4 Substantivens stavning	47
5.2.5 Inhemska motsvarigheter	53
5.2.6 Verb	54
5.2.7 Adjektiv	57
5.3 Begreppslån i materialet	58
5.4 Blandlån i materialet	63
5.5 Pseudolån i materialet	63
6 SAMMANFATTNING	64
6.1 Resultat	64
6.2 Diskussion	67
KÄLLOR OCH LITTERATUR	70
BILAGA	74

1 INLEDNING

Jag blev intresserad av engelska importord för första gången redan vid årtusendets början, när jag en gång svettades på gymmet med en crosstrainer och råkade läsa på ett par nummer av den svenska fitness-tidningen *Fitness Magazine*. Visst var det redan förut bekant för mig att sport är ett av de områden som mest har importerat engelska lån i svenskan, men jag blev ändå överraskad över hur det verkligen vimlade av engelska ord och uttryck i tidningen. Jag blev intresserad av att ta reda på i vilken utsträckning de engelska importorden egentligen är i bruk i Sverige inom sport och hälsosamt liv, som tidningen kort sagt speglar. Resultatet blev seminarieuppsatsen *Det är inne att ha en coach, en undersökning om moderna engelska importord i svenska Fitness Magazine*, som blev färdig på våren 2007.

I min pro gradu -avhandling vill jag nu fortsätta med ämnet genom att utvidga undersökningen till finska språket. Med internationaliseringen, särskilt under de senaste årtiondena, har engelskans påverkan ständigt ökat inte bara i svenskan och finskan, utan överallt i världen, vilket har väckt mycket intresse och diskussion bland forskarna. Speciellt aktuellt är importord i Norden just nu därför att det pågår ett samnordiskt projekt om engelskans påverkan i de nordiska språken (till detta projekt återkommer jag i avsnitt 2.1). Det samnordiska intresset och ämnets aktualitet motiverade mig att utvidga undersökningen från moderna engelska importord i det svenska *Fitness Magazine* till en undersökning om engelskans roll i ett motsvarande finskt magasin, *Fitness*. Jag tycker att finskan för med sig två intressanta aspekter till undersökningen. Den ena är den lingvistiska synpunkten på import av ord och den andra är mitt personliga intresse för ämnet. För det första skiljer sig finskans struktur och grammatik mycket från engelskans och svenskans, vilket förhoppningsvis ska leda till en intressant kontrastiv analys av engelska importord i dessa två magasin, och för det andra är finskan mitt modersmål vilket ger arbetet ett personligt affektionsvärde för mig.

1.1 Syfte

Mitt syfte är att redovisa i vilken mån både svenskan och finskan har påverkats av engelskan inom de områden som det svenska magasinet *Fitness Magazine* och det finska magasinet *Fitness* representerar. Perspektivet är kvalitativt och fokus ligger främst på morfologisk nivå. Detta innebär att jag kommer att ta reda på hur engelska importord etablerar sig i svenskan och finskan. Av dessa iakttagelser ska jag ytterligare göra en kontrastiv analys. Grundtanken

i en kontrastiv analys är att man synkroniskt jämför två eller flera språk med varandra (Häkkinen 1987:13). Med andra ord försöker man med en jämförelse hitta likheter och olikheter mellan språken vilka man sedan analyserar ur olika synpunkter. Ett av mina syften i denna studie är att hitta och sedan ta upp till närmare granskning de viktigaste likheterna och olikheterna vad det gäller engelska importord i de här två magasinerna. Jag ska bland annat ta en titt på hur man anpassar engelska importord till svenskan och finskan genom att undersöka stavningen och böjningen av de ord som förekommer i materialet och jämföra etableringsgraden hos importorden i dessa två språk.

Denna undersökning ska emellertid inte bara vara en jämförelse mellan svenskan och finskan, utan den ska också studera importord i svenskan och finskan individuellt, definiera de viktigaste termerna förknippade med inlåning och importord, redogöra för vilka slags ord man helst lånar in och hur de fördelar sig på olika lånetyper. Jag behandlar alla typer av lån, men koncentrerar mig på *direkta lånnord* (se 3.1.1). Dessa typer av lån väcker intresse eftersom de kommer till det låntagande språket i sin ursprungliga engelska form och därför måste anpassas till målspråket. Jag tar upp också andra typer av lån, bland annat *betydelselån* och *översättningslån* (se 3.1.2), men fokuserar inte så grundligt på dem eftersom dessa lånetyper ser ut som inhemska ord och inte behöver någon morfologisk eller ortografisk anpassning. Vidare diskuterar jag de faktorer som leder till ordimport inom de områden som *Fitness Magazine* och *Fitness* representerar, och vilka faktorer som avgör valet mellan ett importord och en inhemsk motsvarighet, om en sådan finns.

1.2 Material

Undersökningsmaterialet består av svenska *Fitness Magazine* och finska *Fitness* under en ettårsperiod, från januari 2006 till december 2006. Under denna tidsperiod gav båda tidningarna ut 12 nummer, vilket betyder att materialet sammanlagt omfattar 24 nummer. De två första (1–2) numren och det sjunde och åttonde (7–8) numret av *Fitness* var emellertid förenade, vilket betyder att *Fitness* egentligen kom ut med 10 tidningar. Antalet sidor i *Fitness Magazine* varierar från 90 till 121 och i *Fitness* från 91 till 107. Jag anser materialet tillräckligt stort för denna pro gradu-avhandling eftersom jag under genomgången av tidningarna lade märke till att de importord som förekom i dem upprepade sig i ganska hög grad från ett nummer till ett annat. Jag tycker också att en hel årgång redan ger en bra uppfattning om stilen och linjen i de båda tidningarna, vilket kan ha sin betydelse för analysen.

Fitness är ett omfattande område som omfattar allt från styrketräning och aerobics till hälsosamma matvanor och mentala övningar. Om man tar ett titt på hemsidorna till dessa två magasin, www.fitness-magazine.com och www.fitness.fi, märker man genast att utbudet i tidningarna är mångsidigt. Båda tidningarna har till exempel en spalt för kost och inspirerande tips och tävlingar förknippade med träning och hälsa. Det råder alltså en stor variation mellan olika slags artiklar i magasinerna, vilket leder till att materialet också består av väldigt olika slags ord. Jag har valt *Fitness Magazine* och *Fitness* som material just för deras mångsidighets skull. De omfattar inte bara sport utan även många andra ämnen förknippade med ett hälsosamt sätt att leva, de redan nämnda kost och hälsa, samt skönhet, trender och upplevelser. Allt detta är ämnen som ständigt stöter på nya företeelser, och det finns därför ett stort behov att skapa namn på dessa fenomen, vilket i sin tur ofta leder till inlåning från andra språk.

Många av orden i materialet kan förknippas med områdena utöver fitness, men eftersom mitt syfte inte är att klargöra importordens ställning i fitnessbranschen, utan att studera importord i två specifika fitness-tidningar, tar jag hänsyn till alla engelska importord som förekommer i materialet. Jag utesluter ändå reklamannonser, varunamn, företagsnamn och namn på olika evenemang ur undersökningen, eftersom jag inte tycker att de ger information om inlåningen på samma sätt som artiklarna. Reklambranschen utgör ett helt annat forskningsobjekt. Man väljer ofta engelska i stället för modersmålet när det är fråga om reklamannonser eller namn på företag, inte därför att det verkligen skulle finnas ett riktigt behov att använda engelska, utan för att engelskan ofta anses ha mer slagkraft och på det sättet väcka mer uppmärksamhet och intresse hos läsarna. Engelska ord uppfattas också ofta som trendiga (Häkkinen 1990:265), och speciellt de unga ställer sig positivt till engelska importord (Ljung 1988:134). Båda magasinerna, *Fitness Magazine* och *Fitness*, definierar den typiska läsaren av tidningen som en ung kvinna mellan 20 och 34. De unga är vana vid engelskan och detta kan förväntas synas i antalet engelska importord i materialet.

Fitness är en ganska ny företeelse som hela tiden skapar nytt. Detta betyder att materialet mestadels består av relativt nya ord, som har kommit till svenskan och finskan under de senaste årtiondena. I den här avhandlingen tar jag med alla ord som har kommit till svenskan efter 1973 och till finskan efter 1961. Jag valde tidpunkten 1973 för *Fitness Magazines* del därför att den tionde upplagan av *Svenska Akademiens ordlista* då kom ut. Jag kommer att använda ordlistan som redskap för att kontrollera om importorden i materialet har kommit

till svenskan före eller efter 1973. Listan är utgiven av Svenska Akademien och utgör därmed en pålitlig källa för mina studier.

För det finska *Fitness*-magasinet hade jag två pålitliga alternativ att välja emellan, antingen *Nykysuomen sanakirja*, som kom ut 1951–1961 och är utgiven av Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, eller *Suomen kielen perussanakirja*, som kom ut 1990–1995 och är utgiven av Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. Valet av *Suomen kielen perussanakirja* skulle ha reducerat materialet avsevärt och materialet skulle ha bestått av så pass nya ord att deras etableringprocess antagligen inte hade hunnit långt, vilket skulle ha minskat den morfologiska mångfalden i studien. Vidare är omfånget av *Nykysuomen sanakirja* överlägset med sina 201 000 uppslagsord medan *Suomen kielen perussanakirja* har knappt 100 000 uppslagsord. Som följd av dessa övervägande beslöt jag mig att använda *Nykysuomen sanakirja* som redskap för finskans del. Jag använder den fjärde upplagan av verket, vilket är tryckt 1973. Tryckåret spelar ingen roll eftersom innehållet i boken inte har förändrats utan har förblivit oförändrat sedan förstaupplagan.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att med *engelska importord* menar jag i denna undersökning de engelska lån, som har kommit till svenskan efter 1973 och till finskan efter 1961. Att det är ganska många år mellan den tionde upplagan av *Svenska Akademiens ordlista* och *Nykysuomen sanakirja*, tror jag inte är till en alltför stor nackdel för undersökningen, eftersom själva begreppet fitness är en så pass ny företeelse att ordimporten från engelskan i denna bransch huvudsakligen kan antas ha koncentrerat sig till de senaste åren. Av samma skäl anser jag att äldre importord inte är av något större värde för min undersökning. Alla engelska lån som förekommer i materialet och som för *Fitness Magazines* del har importerats till svenskan efter 1973 och för *Fitness* del till finskan efter 1961 är listade i alfabetisk ordning som bilaga i slutet av studien.

1.3 Metod

Jag har gått igenom de tolv numren av *Fitness Magazine* och de tolv numren av *Fitness* och tagit upp alla engelska importord som förekommer i dem. Ordens engelska ursprung har jag kontrollerat i *English Dictionary for Advanced Learners* (2001). Som hjälpmedel har jag också använt den engelska, svenska och finska encyklopedin på Internet, *Wikipedia*. Jag har granskat materialet med hjälp av den tionde upplagan av *Svenska Akademiens ordlista* (SAOL 10) och *Nykysuomen sanakirja*. Om ordet finns i SAOL 10 har jag uteslutit det ur

undersökningen, eftersom det betyder att ordet har funnits och använts i svenskan redan före 1973. Om ordet däremot fattas i SAOL 10, har jag antagit att det har kommit till svenskan efter 1973 och har tagit det med i undersökningen. På samma sätt har jag använt *Nykysuomen sanakirja*. Om ordet finns i boken, har det uteslutats, annars har det tagits med. Dock måste det konstateras att även om ordet skulle saknas i SAOL 10 eller *Nykysuomen sanakirja*, betyder det nödvändigtvis inte att ordet inte funnits i svenskan före 1973 eller i finskan före 1961 för båda ordböckerna innehåller bara dåtidens allmänt kända ord. Denna samma metod har också använts av de svenska forskarna Magnus Ljung och Judith-Ann Chrystal i deras undersökningar, även om den senare inte använde den tionde utan den nionde upplagan av *Svenska Akademiens ordlista* i sina studier.

Det återstående materialet har jag delat upp både i olika lånetyper enligt den använda inlåningsstrategin och i olika kategorier enligt ordklassen. Jag har analyserat hur orden har anpassat sig till målspråket genom att granska bland annat vilka slags ord som anpassar sig lättast och vilka som blir utan inhemska böjningsändelser eller inhemsk stavning. Ytterligare har jag analyserat de olikheter och likheter som uppstår i importordens etableringsprocess i svenskan och i finskan. Hur avhandlingen är upplagd före analysdelen berättar jag mer om i följande kapitel.

1.4 Disposition

Efter att jag nu har redogjort för syftet i undersökningen och beskrivit det material och de metoder jag använder, kommer jag ännu att klargöra hur resten av undersökningen kommer att fortskrida. I det andra kapitlet berättar jag om engelskans ställning i dagens svenska och finska, redogör för tidigare forskning inom ämnet, samt funderar på språksläktskapens roll vid inlåningen och de olika orsaker som leder till ordimport från engelskan.

I det tredje kapitlet framställs själva inlånings- och etableringsprocessen som central. Med andra ord presenterar jag importordens väg till hemtama ord, samt klargör de viktigaste begreppen kring inlåandet och importorden. Vidare presenterar jag de olika lånetyperna, och genom att redogöra för grunderna i ordbildningen, funderar jag på de olika teoretiska alternativ till hur ett importord kan börja leva sitt eget liv i målspråket, och på det viset berika dess ordförråd. Den teoretiska synpunkten i kapitlet illustreras med praktiska exempel.

Det fjärde kapitlet koncentreras till att klargöra den formella anpassningen i svenskan och i finskan, som jag grundar på beskrivningen av hur orden böjs och stavas i svenskan och i finskan. I det femte kapitlet analyserar jag materialet. Kapitlet gör emellertid inte anspråk på fullständighet, eftersom målsättningen ju har varit att fånga de aspekter som förefaller vara särskilt intressanta och betydelsefulla för en förståelse av inlånandet som process, och de likheter och olikheter i processen som gäller dessa två språk, svenskan och finskan. I detta kapitel uppmärksammas också några tendenser som jag har observerat i samband med analysen av materialet. I det sjätte kapitlet funderar jag slutligen över de problem som jag mött i den här undersökningen, samt sammanfattar resultaten.

2 ENGELSKANS STÄLLNING I SVENSKAN OCH FINSKAN

Svenskan och finskan, liksom varje språk i världen, påverkas hela tiden av andra språk. Det har alltid förekommit kontakter mellan människor i olika kulturer och tack vare dessa kontakter har språken också påverkat varandra. Språkförändringar har således alltid inträffat, men som Teleman (2003:228) konstaterar kunde man mot slutet av 1900-talet upptäcka att engelskans inverkan på andra språk, speciellt i de europeiska länderna, kraftigt hade ökat. De engelska lånorden strömmar över oss i mängder och numera möter man engelska ord på praktiskt taget alla samhällsområden och i alla möjliga sammanhang. Tack vare till exempel den raska utvecklingen inom databranschen och de ökade resmöjligheterna som följd av människornas bättre ekonomi har världen blivit avsevärt ”mindre” och allt fler människor kommer personligen i kontakt med engelskan varje dag.

Enligt Teleman (2003:228f.) har svenskan inte bara fått allt fler engelska importord utan engelskan har också blivit det dominerande språket i olika funktionsdomäner. Som följd av detta har engelskans ställning som huvudspråk i forskning och forskarutbildning inom naturvetenskap, medicin och teknologi blivit stark. Samma utveckling, den ökade inverkan av engelskan, kan ses i Finland och i många andra länder. Enligt Mickwitz (2005:173) kommer över 90% av importorden i alla nordiska språk från engelskan. Barn blir vana vid engelskan på ett tidigt stadium, exempelvis språkbud har blivit populära i skolorna för att förbereda eleverna för ett liv i en internationaliserad värld och för fortsatta studier. Människorna, speciellt de unga, tar det nästan som självklart i dag att man utöver sitt modersmål också kan tala engelska.

Engelskan strömmar in i svenskan och finskan också via näringslivet. Vid sekelskiftet 2000 hade allt fler företag blivit multinationella, de utökar sin verksamhet utomlands och fungerar helt på engelska. TV-utbudet är i hög grad engelskspråkigt, reklamannonser helt eller delvis på engelska, åtskilliga rockband sjunger på engelska, och även varor och organisationer har fått engelska namn (Teleman 2003:230). Engelskans ökade betydelse lyfts fram också i international politik, ekonomi, vetenskap, kultur och militära konflikter (Teleman 2003:231). Sammanfattningsvis kan det konstateras att världen omkring oss har förändrats snabbt under de senaste årtiondena, vilket återspeglas i språket på det sättet att engelskan har blivit ett språk som dagligen syns och hörs överallt i Sverige och i Finland.

2.1 Tidigare forskning och litteratur

Importord som forskningsobjekt hör till de områden som har intresserat många svenska forskare under efterkrigstiden. Arbeten av Karl-Hampus Dahlstedt, Gösta Bergman och Carl Ivar Ståhle hör till de verkliga klassikerna inom importordsforskningen. Dessa forskare var de allra första som började granska ordimport. Tillsammans har de bland annat skrivit klassikern *Främmande ord i nusvenskan* (1962), som har varit till nytta för många senare undersökningar, och även för denna avhandling.

Som viktiga forskare inom importordsforskningen i svenskan ses nuförtiden bland annat Judith-Ann Chrystal, Magnus Ljung, Ulf Teleman, Bo Selten, Lars-Erik Edlund, Birgitta Hene, Barbro Söderberg och Margareta Westman. I sitt verk *Engelskan i svensk dagspress*, som kom ut 1988, redogör Judith-Ann Chrystal för inlåningen och etableringen av engelska importord i svenskan ur en synvinkel som betonar den svenska dagspressens roll i processen. Hon forskar i antalet lånord i tidsskrifter, funderar på orsaker till inlåningen och beskriver hur olika faktorer som ordens form, frekvens, spridning och funktion påverkar i etableringsprocessen. Hon jämför också den rikssvenska och den finlandssvenska pressen, samt pressen i storstäder och landsorter.

Magnus Ljung har skrivit två omfattande verk om engelskan i svenskan: *Lam anka – ett måste? En undersökning av engelskan i svenskan, dess mottagande och spridning* (1985) och *Skinheads, hackers & lama ancor – engelskan i 80-talets svenska* (1988). I dessa två verk beskriver Ljung varför ord lånas in från engelskan och hur engelskan har påverkat svenskan. Han redogör också för hur man anpassar engelska ord till svenskan, och hur de svenskspråkiga mottar lånen inom olika åldersgrupper och i olika delar av Sverige.

Tradis och funkis. Svensk språkvård och språkpolitik efter 1800 (2003) av Ulf Teleman belyser förändringar i det svenska språket från språkvårdens synpunkt. Bo Selten däremot koncentrerar sig på de engelska importordens inlåningsprocess i *Svensk ordbok* (1987). Med andra ord redogör han för de förändringar som sker i importordens uttal, stavning, böjning och betydelse. *Lånord i svenskan. Om språkförändring i tid och rum* (1992) av Lars-Erik Edlund och Birgitta Hene ger mycket information om ordens etymologi, inlåningsprocesser, samt om olika lånetyper och importordens anpassning till svenska språket. *Från rytters och cowboys till tjuvstrykers, s-pluralen i svenskan* (1983) av Barbro Söderberg klargör grundligt historia och nuläge för s-pluralis i svenskan. Margareta Westaman studerar inte bara engelskans ställning i svenskan, utan också hur språket ser ut inuti och hur det fungerar i verkligheten och i skrift i verket *Språkets lustgård och djungel* (1994).

Det aktuella som pågår inom forskningen om importord i Norden just nu är ett samnordiskt projekt med namnet *Moderne importord i språka i Norden. Ei gransking av bruk, normer og språkholdningar*. Syftet med projektet är att undersöka och jämföra hur importord behandlas i de nordiska språken (Mickwitz 2005:173). Projektet kartlägger omfånget av engelska ord och uttryck, integreringen och etableringen av engelska ord i skrift och tal, samt språkvårdens och nordbornas åsikter om och attityder till engelska lånord. Mer om projektet finns att läsa på webbsidan <http://moderne-importord.info/>.

Kaisa Häkkinen som är professor och lingvist vid Åbo universitet i Finland har skrivit många vetenskapliga verk bland annat om finskans språkhistoria. För min undersökning har Kaisa Häkkinens verk *Suomen kielen äänne- ja muotorakenteen historiallista taustaa* (1985) och *Mistä sanat tulevat* (1990) samt några av hennes artiklar i olika artikelsamlingar varit till speciellt stor nytta.

Rune Ingo, professor vid Vasa universitet, har skrivit mycket om översättningsvetenskap, men också om finska språket för studerande och lärare. I *Suomen kieli vieraan silmin* (2000) beskriver Ingo finskan på ett kontrastivt sätt. Han jämför finskan särskilt med svenskan, vilket har givit mig mycket att fundera på.

Bra beskrivande verk om finskans struktur och grammatik har skrivits av Fred Karlsson, professor vid Helsingfors universitet. Jag har anlitat två av hans verk *Finskans struktur* (1976) och *Finsk grammatik* (1981) som hjälp vid min undersökning.

2.2 Språklig släktskap

Det kan sägas att det inte finns ett språk i världen som inte påverkas av ett annat språk om bara några kontakter mellan dessa språk finns. En del språk påverkas av varandra bara lättare än andra. Om språken liknar varandra kan överföringen av ord och andra språkelement ske lättare än om det är fråga om två väldigt olika språk, eftersom ju mer kongruenta språksystemen är desto smärre förändringar krävs av främmande ord som importerats.

Engelskans, svenskans och finskans språkhistoria är välstuderad. Man vet att både svenskan och engelskan härstammar från urgermanskan, vilket betyder att de har gemensamma rötter och att de är ganska nära besläktade med varandra (Westman 1994:47). Vidare kategoriseras de som indoeuropeiska språk, medan finskan tillhör den finsk-ugriska språkfamiljen, som ligger ganska långt ifrån de indoeuropeiska språken. Typologiskt representerar finskan de så kallade *agglutinerande språken* medan engelskan och svenskan ses vara representanter för de så kallade *flekterande språken* (Joki 1984:17ff.)

Typiskt för ett agglutinerande språk är att det har många affix som ganska mekaniskt fogas till ordstammen och att varje enskilt affix vanligtvis kan associeras med en enskild grammatisk funktion. Affix i finskan är för det mesta suffix som man fogar till slutet av ordstammen (Häkkinen 1985:72). I de flekterande språken däremot används en mängd relaterade ordformer för att uttrycka grammatiska roller, men där varje given form representerar ett helt komplex av grammatiska särdrag, som numerus och genus till exempel (Joki 1984:18f.).

Att svenskan och engelskan är etymologiskt besläktade och att deras språksystem liknar varandra, har betydelse för ordimporten på det sättet att inlånandet underlättas av likheterna i strukturen (Westman 1994:47). Likheterna innebär att engelska ord, emellertid ofta efter vissa justeringar, kan upptas i det svenska ordförrådet ganska smärtfritt. Finskan har däremot inget liknande stöd från språkfamiljen. Både finskans ordförråd och hela grammatiska språksystem skiljer sig mycket från engelskans, vilket naturligtvis inte underlättar inlånings- och etableringsprocessen.

Kulturellt ligger engelskan relativt nära till både svenskan och finskan, vilket å ena sidan kan tänkas vara en fördel i inlåningsprocessen. Om man tänker likadant och begriper fenomen på samma sätt, är nya fenomen med främmande namn också relativt lätta att tillägna sig. Å andra sidan är mottagaren kanske inte så uppmärksam när det är fråga om en ny företeelse i en närliggande kultur, vilket således kan leda till misstolkningar.

2.3 Orsaker till inlåningen

Som jag tidigare har nämnt har språkkontakterna mellan engelskan och svenskan, samt engelskan och finskan ökat mycket under de senaste årtiondena, vilket avsevärt har ökat antalet engelska importord i båda språken. Men vad för slags orsaker finns det egentligen bakom ordimporten? Det studerar jag i detta kapitel.

Det finns flera orsaker till inlåning från andra språk. Härnäst tar jag upp tre orsaker, som enligt Mickwitz (2005:175–178) kan leda till ordimport. Om inte någon annan källa nämns, är exempelorden här och i resten av teoridelen mina egna exempel som jag har samlat i olika sammanhang under de senaste åren.

1. Semantiska luckor i språket.

Med semantiska luckor menar man att det finns ett behov av namn på ett nytt fenomen. Det är vanligt att man importerar det nya fenomenet med både dess ursprungliga namn och betydelse. Speciellt just inom sport och exempelvis i datavärlden är utvecklingen så snabb att man inte hinner skapa inhemska namn för nya fenomen utan importerar dem med både betydelsen och namnet. Ett exempel på de nyaste engelska importorden, som har kommit till svenskan och finskan för att fylla semantiska luckor är till exempel ordet *Internet/internetti* efter engelskans *internet*. Ett liknande ordpar finner man i *bit* och *bitti* (efter engelskans *bit*), vilket enligt den fria encyklopedin Wikipedia (<http://sv.wikipedia.org/wiki/Bit>) betyder en binär siffra, som uttrycker enhet för informationsmängd i datamaskin.

2. Behovet att förnya eller komplettera ordförrådet.

Ibland förnyas eller kompletteras delar av ordförrådet genom att ordens betydelse utvidgas. Man kan till exempel namnge nya begrepp med det redan existerande ordet. Ett aktuellt fall där ett ord får en ny betydelse enligt engelsk modell finner man i uttrycket *mus/hiiri* som numera används för att beteckna en del av en dator. Här har både svenskan och finskan påverkats av engelskans motsvarande sätt att använda ordet *mouse* (Sjöström 2001:15).

Sjöström (2001:126) påpekar att om betydelsen hos ett ord förändras, kan den gamla betydelsen försvinna, men den kan lika väl stanna kvar i ordförrådet vid sidan om den nya betydelsen (Sjöström 2001:128). I mitt exempel utgör den nya betydelsen förknippad med datavärlden inte något hot mot den primära betydelsen 'en liten gnagare', eftersom betydelserna ligger så långt ifrån varandra.

3. Prestigefyllda importord.

Enligt Mickwitz (2005:177) kan främmande ord få en specifik prestige i mottagarspråket. Hon (2005:177) preciserar att importorden då kan förekomma parallellt med den inhemska motsvarigheten, även i sådana fall där orden har stilistiska eller kontextuella skillnader. Det engelska lånet används till exempel om man vill betona eller framföra något känslotillstånd eller om ordet har något tjusighetsvärde. Mickwitz (2005:177) framför sin oro för att om ordet importeras för prestige skull, finns det en risk att det nya importerade prestigefyllda ordet helt ska ersätta den inhemska omoderna motsvarigheten. Men hon tillägger också att sådana ord ofta fungerar i olika kontexter och på olika nivåer i språket, vilket skyddar det inhemska ordets tillvaro (Mickwitz 2005:177).

Speciellt i ungdomsslang kan några engelska ord vara i mode för ett tag. Westman (1994:55) ger ett exempel på ett sådant fall med det engelska importordet *snätch* som används i stället för det inhemska ordet *flickvän*. Enligt Wikipedia (<http://en.wikipedia.org/wiki/Snatch>) är den engelska förebilden *snatch* en slangterm för *vagina*. Med denna kunskap förstår man att ordet *snätch* inte kan användas i varje situation där man vill hänvisa till en flickvän, utan att ordet är begränsat till en viss grupp av människor och till en viss kommunikationssituation. Man väljer alltså stilistiskt olika ord och uttryck i kontakt med olika människor, samt i olika situationer och kontexter. De ord som väljs är de som bäst förmedlar den rätta känslan eller stämningen i den aktuella situationen. Genom att välja engelska termer vill de unga vidare ge uttryck för bland annat känsla av samhörighet eller trendighet.

Det händer också ofta att ett ord eller ett uttryck får en negativ ton med tiden, och det måste därför ersättas med ett nytt ord. Detta har exempelvis hänt med det finska ordet *rampa*, som man först har försökt ersätta med ordet *vammainen*, sedan med orden *kehitysvammainen* och *liikuntarajoitteinen*. På samma sätt kan de importerade orden få en negativ ton som till exempel ordet *neger/neekeri*. Både i svenskan och i finskan har ordet inte använts i officiella

sammanhang på länge, utan det har ersatts med *svart/musta*, *färgad/värillinen*, *mörkhyad/tummaihoinen* eller *afrikan/afrikkalainen*.

3 FRÅN IMPORTORD TILL HEMTAMT ORD

När ett nytt ord importeras från engelskan till svenskan eller finskan, lånas vanligen bara en av ordets ursprungliga betydelser. Det vill säga att även om ordet i engelskan kan ha flera olika betydelser, är det bara en av betydelserna eller någon viss aspekt av betydelsen som vanligen överförs (Edlund & Hene 1992:34). Den vanligaste situationen är ju att ett nytt ord eller uttryck behövs för att beskriva något nytt fenomen och då är det bara en av importordets alla möjliga betydelser som är aktuell i introduktionsögonblicket. Det kan hända att det ord som importeras bara används några gånger innan det glöms bort, eller ordet kan bli ett modeord som flitigt används en period men som sedan ersätts av ett nytt trendigare ord. Sådana modeord är vanliga särskilt bland tonåringar. För att en ny företeelse ska kunna ha en chans att bli accepterad i det inlånande språket, krävs naturligtvis att den blir spridd och känd av en mängd språkanvändare (Sjöström 2001:114). De ord som lyckas inta en plats i det svenska och/eller finska ordförrådet, måste emellertid anpassa sig till en form med inhemska stavning och böjning för att kunna stabilisera sin ställning i det nya språket, och för att småningom bli en del av det inhemska ordförrådet, eller med andra ord bli så kallade *hemtama ord* (se 3.2). För att nå detta måste orden ytterligare ofta genomgå förändringar i betydelsen och uttalet.

3.1 Inlåningsstrategier och resultat

Enligt Chrystal (1988:14) kommer nya ord från engelskan till det inlånande språket genom två inlåningsstrategier. Dessa heter *import* och *substitution*. *Import* betyder att man lånar in ett främmande morfem i dess ursprungliga form med en betydelse, eller som Edlund och Hene (1992:32f.) ser på saken, reproducerar man både ordets uttryck och innehåll. De lån, som har producerats genom import, ser tydligt engelska ut, även om de i viss mån vore anpassade till det låntagande språket, som exempelvis ordet *en make-up (make up)* i svenskan och *tabulaattori (tabulator)* i finskan.

Genom *substitution* producerar man däremot lån som ser helt inhemska ut, men vilkas innehåll är inlånade (Chrystal 1988:14). Enligt Edlund och Hene (1992:33) reproducerar man nu enbart innehållet, medan ordets uttryckssida skapas enligt den engelska ordmodellen,

det vill säga engelska morfem utbyts mot morfem i det låntagande språket. Ord producerade genom substitution är svårare att identifiera som lån än ord producerade genom import, eftersom de inte alls ser främmande ut, utan är bildade av inhemska ord, som till exempel *korsord* (*crossword*) i svenskan och *roskaruoka* (*junk food*) i finskan.

3.1.1 Direkta lån

Resultatet av inlåningsstrategin import kallas för *direkta lån* (Chrystal 1988:14). Genom att importera engelska ord till svenskan och finskan kan man berika ordförrådet med nya morfem, som först kan kännas främmande på grund av deras avvikande uttal, stavning och böjning, men som med tiden även kan börja användas för att bilda nya inhemska ord och uttryck. Utöver de redan nämnda exemplen *make-up* och *tabulaattori*, utgör orden *backstage*, *laptop*, *secondhand*, *comeback* och *Internet/internetti* andra exempel på direkta lån som man hittar både i svenskan och finskan. Ytterligare kan direkta lån vara fraser och hela yttranden som *have a nice day*, *one night stand* eller *let's go*.

3.1.2 Begreppslån

För resultatet av substitutionen ger Edlund och Hene (1992:34) termen *begreppslån*. De fortsätter att begreppslån vidare kan delas upp i två kategorier: *översättningslån* och *betydelselån*. *Översättningslån* är oftast antingen sammansättningar eller fraser av olika slag. Enligt Ljung (1988:72) består översättningslån av helt inhemska ord som bara är kombinerade efter engelskans sätt att se på världen. Det vill säga att man skapar ett inhemskt ersättningsord för det främmande lånet genom att översätta det utländska ordet led för led med inhemska ord, som till exempel *hjärntvätt/aivopesu* efter engelskans *brainwashing*. Som detta exempel och de två tidigare exemplen *korsord* och *roskaruoka* visar, är översättningslånen ofta direkt översatta engelska ordfogningar, men de kan också vara idiom och fraser. Några svenska exempel på översättningslån till är *grupparbete* (*team work*), *gör-det-själv-rörelsen* (*do-it-yourself-movement*), *rädda ansiktet* (*safe one's face*) och *kedjereaktion* (*chain reaction*). I finskan finner man liknande lån i *ryhmätyö*, *tee-se-itse*, *pelastaa kasvonsa* och *ketjureaktio*.

Utöver att översätta främmande begrepp till motsvarande inhemska uttryck, kan man också låna över en ny betydelse från ett ord i det långivande språket till ett redan existerande inhemskt ord. Dessa kallas för *betydelselån*. Betydelselånet definieras av Edlund och Hene (1992:35) som ett etablerat inhemskt ord som får en utvidgad betydelse efter den främmande

modellen. De hävdar att någon formell likhet inte är nödvändig för denna typ av begreppslån, men enligt Ljung (1988:75) borde ordens grundbetydelse vara ungefär samma i båda språken. Han ger ett exempel på ett betydelselån, ordet *huvudvärk* (1988:76), vilket man också har i finskan, *päänsärky*. Ordet i fråga har fått en extra betydelse som 'problem' vid sidan om den gamla betydelsen som 'fysiskt symptom'. Ett annat exempel är det tidigare nämnda fallet *mus/hiiri*, efter förebild av *mouse*. Teleman (2003:171) ger ytterligare ett exempel på det svenska verbet *kontrollera* efter engelskans *control*, och lägger till att: "Resultatet blev då ökad polysemi för det inhemska ordet i fråga, som när *kontrollera* övertog betydelsen 'bestämma över'". Med polysemi menar man att ord har fått flera betydelser.

Betydelselånen omfattar inte bara enstaka ord, utan också inhemska ord vilkas grammatiska egenskaper har utvidgats enligt engelsk modell, vilket Ljung (1988:76) exemplifierar med ordet *ett måste* (*a must*). I detta fall har de grammatiska egenskaperna hos ett svenskt verb utvidgats efter engelsk modell, vilken möjliggör att man bildar substantiv av verb. Även detta lån finns i finskan som substantivet *pakko*, men parallellt används också det ursprungliga engelska ordet *must*, vilket för sin del utgör ett direktlån.

Edlund och Hene (1992:35) ger ännu ett exempel på denna typ av betydelselån, nämligen användningen av pronomen *du* i betydelsen 'man' efter den engelska användningen av *you*. På samma sätt har man kunnat observera att pronomenet *sinä* ibland också används som passiv i finskan, speciellt i fraser och bland de unga. Det finns ett exempel på detta i Wikipedia (<http://en.wikipedia.org/wiki/Finglish>): *Jos sinä et syö, sinä et elä*. Ljung (1988:80ff.) har däremot en annan synpunkt på denna typ av språklig påverkan. Han anser att i sådana här fall är det fråga om syntaktisk påverkan som skapar en egen kategori, som han kallar för *konstruktionslån*. Utöver användningen av *du* i betydelsen 'man' i svenskan ger han fraser som *han visste inte vad göra*, efter engelskans *he didn't know what to do*, och *vi är redo när du är*, efter engelskans *we are ready when you are*, som exempel på konstruktionslån. Hur som helst, oberoende av om det heter grammatiska utvidgningar eller konstruktionslån, kan det slås fast att engelskan inte bara ger svenskan och finskan nya ord och nya betydelser för gamla ord, utan den kan också påverka deras syntax och ordbildning.

3.1.3 Blandlån

Inlånet som process är dock inte alltid så enkelt att man bara antingen producerar nya ord genom import eller genom substitution. Ofta innehåller inlåningsprocessen element från båda inlåningsstrategierna. Edlund och Hene (1992:35) kallar dessa lån för *blandlån* och exemplifierar denna typ av lån med sammansättningen *drive-in-bio* (*drive-in-cinema*). I detta exempel har förledet *drive-in* importerats, medan efterledet *bio* är ett helt svenskt ord. Man lånar alltså inte in den främmande ordmodellen i sin helhet, utan den ena delen av ordfogningen, antingen för- eller efterleden, bibehålls, och den andra delen ersätts med en inhemsk motsvarighet. Exempel på denna lånetyp i finskan är *freelancetoimittaja* (*freelance journalist*) och *reboundmaali* (*rebound goal*).

3.1.4 Pseudolån

Utöver de ovan presenterade tre lånetyperna, direkta lån, begreppslån och blandlån, kan engelskan påverka svenskan och finskan indirekt. Bra exempel på detta är så kallade *pseudolån*. De är ord vilkas uttrycksida är helt eller delvis inlånad, men som inte finns i motsvarande betydelse i det långivande språket (Edlund & Hene 1992:35f.). Till exempel det svenska namnet för en bärbar bandspelare, *freestyle*, har en annan betydelse i engelskan, där fenomenet i fråga kallas för *walkman* (Ljung 1988:62). Ett motsvarande exempel i finskan, hämtat från Wikipedia (<http://fi.wikipedia.org/wiki/Anglismi>), är ordet *farkut*, eller *farmarihousut*, vilket hänvisar till den amerikanska kulturen, men som inte baserar sig på det motsvarande engelska uttrycket *jeans*.

3.2 Etableringsprocessen

Importordets väg till att bli ett inhemskt ord innehåller olika stadier. Olika forskare har litet olika teorier och begrepp för denna etableringsprocess. Jag presenterar två modeller, en av Magnus Ljung och en av Judith-Ann Chrystal. Enligt Ljung (1988:15f.) går importord igenom tre stadier i sin etablering. Först när ett nytt ord presenteras i det inlånande språket visar det inga tecken på anpassning, utan förekommer i sin ursprungliga engelska form. Det står ofta *så kallad* framför ordet, ordet kan vara kursiverat eller det kan ha citationstecknen omkring. Dessa ord kallas för *citator*. De är direkta lån, ofta hela ordfogningar, men också enstaka ord som har lånats in för ett tillfälligt behov, vilket betyder att de nödvändigtvis aldrig kommer att fortsätta till nästa stadium i integreringen. Likaväl kan citator som till en början uppfattas som tillfälliga eller som används som modeord emellertid med tiden bli helt hemtama ord.

Orden i det nästa stadiet kallas för *främmande ord* (Ljung 1988:16). De är ord som redan har anpassats till det inlånande språket i någon mån, men fortfarande igenkänns som främmande, eftersom de ännu har några av sina främmande drag kvar. Exempelvis har de inlånade motsvarigheterna till 'en säkerhetskopia', *en backup*, och till 'en sparkdräkt', *en body*, behållit sin engelska stavning, men går att böja på svenska. Man igenkänner samma ord i finskan, där säkerhetskopian också kan kallas för *backup*, även om importordet förekommer vid sidan om den inhemska motsvarigheten *varmuuskopio*. *Bodi* eller *body* används i betydelsen *vartalo*, men lånet används också för att hänvisa till en viss typ av damunderkläder eller en sparkdräkt för babyer. Båda substantiven *body* och *backup* går på något sätt att böja i olika finska kasusformer, vilket är tecken på att importorden i fråga redan har etablerats i målspråket i viss mån. Största delen av alla importord står på detta stadium, och många stannar också kvar där utan att någonsin uppge alla främmande drag i sitt yttre.

När ett ord uppnår det tredje stadiet i etableringsprocessen, har det helt anpassats till det inlånande språket. Dessa ord är svåra att känna igen som importord eftersom de ser ut som vanliga inhemska ord och de betraktas också som sådana. De kallas för *hemtama ord* (Ljung 1988:16). Ett exempel på ett hemtam ord som inte längre är så lätt att igenkänna som ett lån, är *tuff* (*tough*) i svenskan och *tiimi* (*team*) i finskan. De här två exempelorden har etablerats helt i det inlånande språket. Både stavningen och böjningen av orden har förändrats drastiskt, vilket möjliggör att inte ens uttalet vållar problem för inhemska talare. Hela processen från ett citatord till ett hemtam ord kan ta en lång tid, och som redan konstaterats, uppnår vissa importord aldrig det sista stadiet eller orden kan hoppa över något stadium. De kan exempelvis börja böjas med en gång vid introduktionen, alltså helt hoppa över det första stadiet av citatord.

De engelska importorden kan också klassificeras enligt en modell som presenteras av Chrystal (1988:50–56). Denna modell delar upp importorden enligt ordens etableringsgrad. Orden är antingen *icke-etablerade* eller *etablerade lån*. Bland *de icke-etablerade lånen* kan ännu urskiljas två typer, *ointegrerade lån* och *interima lån*. *Ointegrerade lån* är ord som står i sin ursprungliga främmande form utan att uppvisa någon som helst etablering i det låntagande språket (Chrystal 1988:54). De är ofta tillfälliga och inte allmänt kända ord som till exempel *pinstripe* ('kritstrecksrändig kostym') i svenskan. De *interima lånen* visar i stället tecken på etablering i det inlånande språket i viss mån. I svenskan kan de till exempel

ha fått ett svenskt genus eller de förekommer kanske i sammansättningar med svenska ord (Chrystal 1988:55).

Etablerade lån definieras av Chrystal som ord som kan förekomma i ordböcker (1988:51). Med andra ord är importord som är listade i ordböcker allmänt kända och visar hög grad av etablering i det inhemska språksystemet. Detta betyder dock inte att ordet bör vara helt etablerat i det inlånande språket för att förekomma i ordböcker, utan det kan ännu finnas vissa främmande drag kvar i ordets uttal, stavning och/eller böjning. Sådana importord i svenskan är till exempel *cancer*, *dejt*, *makeup* och *cool*, och i finskan *freestyle*, *comeback* och *digitaalinen*.

3.3 Morfologisk produktivitet med hjälp av importord

Thorell (1988:9) konstaterar att det framför allt finns två sätt för ett språk att berika sitt ordförråd. Man kan antingen importera nya ord från främmande språk eller så kan man bilda nya ord av redan befintliga ord. Teleman (2003:166) tillägger att det också är möjligt att utvidga betydelsen hos redan förefintliga ord. I detta kapitel kommer jag att presentera de vanligaste sätten att bilda nya ord i svenskan och i finskan, samt att visa att importord kan berika ordförrådet genom nybildningar och utvidgningar av betydelsen på samma sätt som de redan befintliga inhemska orden, och på det sättet ha en avsevärd roll i utvecklingen av ordförrådet i dagens svenska och finska. Som mina exempel i de föregående kapitlen visar, är ett tydligt tecken på att ett främmande ord har etablerat sig i någon mån i det nya språket att det lätt kan fogas in i det låntagande språkets böjningssystem. Ett annat tecken på etablering är att man börjar ta det importerade ordet som utgångspunkt för nybildningar (Andersson 1999:35). De gamla väletablerade importorden kan morfologiskt bli väldigt produktiva i det låntagande språket, men de unga lånen är däremot ofta tätt bundna till ett särskilt ämnesområde eller en särskild stil, vilket minskar deras produktivitet i mottagarspråket. De har ytterligare inte hunnit så långt i sin etableringsprocess, vilket förklarar det faktum att de inte producerar nya ord lika effektivt som de äldre importorden (Häkkinen 2003:48).

3.3.1 Sammansättning

Enligt Thorell (1988:9) kan svenskan bilda nya ord genom att ord och ordelement som redan finns i språket kombineras genom *sammansättning* och *avledning*. Häkkinen (2003:46) konstaterar för finskans del att största delen av det finska ordförrådet består av

sammansättningar och avledningar, och tillägger att det produktivaste sättet att bilda ord i finskan är att sätta ihop två eller flera ord till ett nytt sammansatt ord (Häkkinen 1990:144).

När det gäller sammansättningar, är det vanligast att foga samman två substantiv som till exempel när man i svenskan sätter ihop orden *social* och *byrå*, vilka tillsammans utformar ett nytt begrepp *socialbyrå*. I fråga om importerade ord är det vanligt att man fogar ihop ett engelskt lån med en inhemska förled eller efterled, som resulterar i ett sammansatt ord som *leasingauto* i finskan. Mindre vanliga är sammansättningar där den ena delen av ordet är ett adjektiv och den andra substantiv som i *färdigmat* och *halpahalli*. Vidare kan man även kombinera substantiv och verb, som i *fönstershoppa* och *koelentää*.

3.3.2 Avledning

Avledning är ett annat vanligt sätt att bilda nya ord i svenskan och särskilt i finskan (Häkkinen 1990:101). Avledningen betyder att ett ordelement som inte ensamt kan förekomma som självständigt ord, fogas till ett ord eller en ordstam, vilket resulterar i ett nytt ord (*nyord i svenskan från 40-tal till 80-tal* 1986:6). Dessa ordelement kallas för *affix*. Affixen i svenskan är både *prefix*, vilka tilläggs i början av ett ord, och *suffix*, som sätts i slutet av ordet. Som redan nämnts kan affixen inte ensamma bilda ord, men om de är suffix och står med andra ord sist i en avledning, avgör de avledningens ordklass (Thorell 1988:66). Till exempel med suffixet *-are* bildar man i svenskan substantiv som *breakdansare*, med suffixet *-aktig* bildar man adjektiv som *amatöraktig* och med suffixet *-isera* bildar man verb som *automatisera*.

Som typisk representant för ett agglutinerande språk har finskan betydligt flera möjligheter att bilda avledningar än svenskan (Karlsson 1976:56). Detta gäller såväl substantiv och adjektiv som verb. Finskan har just inga prefix, men suffixen är speciellt produktiva. Hela avledningsprocessen är mycket mer komplicerad än den är i svenskan. Man kan till exempel avleda ett nytt ord på ett redan en gång eller flera gånger avlett ord genom att ytterligare tillfoga det en avledningsändelse (Karlsson 1976:57). Häkkinen (2003:46) tillägger att främmande ord som importeras i finskan inte nödvändigtvis realiserar sig som grundord, utan bara som avledningar. Det finns ett stort förråd av avledningsändelser med vilka man kan bilda nya ord i finskan, men i denna kortfattade presentation ska jag emellertid ta upp bara några exempel på de många avledningstyperna i finskan. Substantiv kan man exempelvis bilda med suffixen *-ja* och *-minen* (Ingo 2000:106), som i *kehonrakentaja* och

briiffaaminen, adjektiv med suffixen *-inen* och *-tön* (Ingo 2000:107), som i *digitaalinen* och *lissensitön*, och verb med suffixen *-oi* och *-ile* (Ingo 2000:108), som i *automatisoida* och *shoppailla*. Genom avledning bildade ord böjs precis som vanliga substantiv, adjektiv och verb, men mera om böjningen i kapitel 4.

3.3.3 Förkortning

Förkortning av ord och uttryck är också en relativt vanlig process i både svenskan och finskan. När ett ord förkortas sker det oftast ingen semantisk förändring i betydelsen av ordet, utan endast ordets uttryckssida förändras (Thorell 1988:126). Enligt Sjöström (2001:95) gäller förkortningen både *avklippningar* som *bil* från *automobil*, och *ellipser*, som betyder utelämnningar och även kan gälla hela uttrycken som önskan: ”*Trevligt helg!*” i stället för hela yttrandet: ”*Jag önskar dig en trevlig helg!*”. På samma sätt förkortas i finskan yttrandet: ”*Toivotan sinulle hauskaa viikonloppua!*” i ”*Hauskaa viikonloppua!*”.

Förkortning av sammansättningen genomförs när det sker en strykning inne i sammansättningen, som till exempel när lånet *identitetskort* har förkortats till *idkort*. *Preventivpiller* har också förkortats till *p-piller* och det motsvarande översättninglånet *ehkäisytabletti* i finskan till *e-tabletti*. Förkortningen av importord sker oftast inte förrän importordet har nått en viss stabiliseringsgrad i sin etablering i en språkanvändargrupp. Med andra ord betyder det att ordet vanligtvis inte kan förkortas innan det har blivit ett allmänt känt ord bland en mängd språkanvändare.

Thorell (1988:126) konstaterar att förkortning i regel gäller de svenska substantiven, men tillägger (1988:113) att vissa verb som slutar på *-era* kan förkortas. Då förändras suffixet *-era* till *-a* som när verbet *fungera* (efter engelskans *function*) har förkortats till *funka*. Ett annat exempel som Thorell (1988:113) ger är *kolla* från *kontrollera* (efter *control*). De flesta förkortade ord i finskan är också substantiv som till exempel *sanomalehti* som har förkortats till *lehti*, och importorden *pornografia* (*pornography*) till *porno* och *rockmusiikki* (*rock music*) till *rock*.

Initialer representerar också en typ av förkortning (Thorell 1988:129). Initialord bildas så att begynnelsebokstäverna i de ord som ingår i en sammansättning eller en ordgrupp ställs samman till ett ord. Några exempel på initialord är exempelvis *FN* (*Förenta Nationen*)/*YK* (*Yhdistyneet kansakunnat*) och *BNP* (*bruttonationalprodukt*)/*BKT* (*Bruttokansantuote*).

3.3.4 Utvidning av betydelsen

Nya ord kan också bildas genom att betydelsen utvidgas hos ett redan befintligt inhemskt ord eller ett importerat ord. Genom engelskans påverkan har betydelsen av ordet *mus/hiiri* utvidgats från en liten gnagare till en del av en dator, och lånet *backup* har fått extra betydelser vid sidan om betydelsen 'säkerhetskopia'. Både svenskan och finskan har nämligen börjat använda *backup* i fler sammanhang än bara angående datavärlden. Man kan till exempel tala om *backupplaner*, då man i båda språken använder ordet i betydelsen 'reserv'. Ordet kan även användas när någon behöver hjälp eller stöd från andra människor, då ordet används för att hänvisa till dessa *backupmänniskor*. Som redan konstaterats överförs ett importord vanligtvis med bara en betydelse, men ordet kan senare kompletteras med ordets ursprungliga övriga betydelser, vilket alltså har hänt med detta exempel.

4 ANPASSNING AV ENGELSKA IMPORTORD

När nya ord importeras från främmande språk är de oftast först lätt att identifiera som främmande för deras avvikande utseendes skull. Dessa ord måste anpassa sig i det låntagande språket för att stanna kvar där och för att så småningom bli en del av det nya språkets etablerade ordförråd. Denna etableringsprocess gäller så väl ordens böjning som stavning. Det som krävs för att ett engelskt ord ska bli ett hemtamt ord i svenskan och i finskan behandlas i detta kapitel.

Importordets väg från ett citatord till ett hemtamt ord följer vissa ovan presenterade mönster (se 3.2), men hur anpassningen egentligen sker diskuteras nu vidare. Den formella anpassningen berör naturligtvis endast de lånetyper som innehåller morfem från engelskan, det vill säga direkta lån, blandlån och pseudolån. Begrepslån ser ju ut som inhemska ord, och har således inga problem med anpassningen. Av direkta lån, blandlån och pseudolån, är det direkta lån som mest drabbas av förändringar i formen. Som redan konstaterats är direkta lån sådana ord som först kommer till det inlånande språket i sin ursprungliga engelska form, och därför behöver gå igenom vissa morfologiska och ortografiska förändringar för att anpassa sig till det nya språket.

Angående svenskan tycks forskarna vara ense om att av alla ordklasser är det substantiv som importeras lättast och att därefter kommer verb och adjektiv, medan adverb som *too much* och *forever*, och interjektioner som *sorry* och *yes*, lånas in relativt sällan (Chrystal 1988:77,

Edlund & Hene 1992:11, Ljung 1988:93). Ytterligare ord som har en grammatisk funktion, såsom prepositioner, konjunktioner och pronomen inlånas väldigt sällan (Edlund & Hene 1992:11). Likaså är den övervägande delen av alla främmande ord som importerats i finskan substantiv. Men inte heller i finskan är det bara substantiv som inlånas utan verb och adjektiv importerats också, medan systemet med konjunktioner, pronomen och adverb förblir nästan oberört. Det beror på att enstaka ord går mycket lättare att överföra från ett språk till ett annat än att ingripa i någonting så grundläggande som den grammatiska strukturen i ett språk.

I det följande ska jag först presentera vad för slags förändringar i böjning och stavning som krävs av ett importord för att det ska kunna etablera sig i det svenska språket. Sedan fortsätter jag med finskan från avsnitt 4.5 framåt. Meningen är ändå inte att uttömmande introducera den komplexa strukturen i finska språket i sin helhet, utan att ta upp de mest karakteristiska dragen i finskan samt de drag, som skiljer sig avsevärt från svenskans.

4.1 Böjning av substantiv i svenskan

Substantiv i svenskan böjs i *genus*, *numerus*, *species* och *kasus* (SAG 1999:62). Detta gäller inte bara inhemska ord, utan också importord, vilka drabbas av trycket att anpassa sig till de svenska böjningsreglerna så snart de introducerats i svenskan. Speciellt valet av genus och böjningen i pluralis kan vålla problem för importord. Substantivets böjning representerar emellertid en så central faktor i svenska språket, att det är viktigt för importordet att etablera sig på det sättet att det får ett svenskt genus och går att böja i pluralis.

4.1.1 Genus

Först när ett nytt ord importerats i svenskan måste man bestämma över det grammatiska genuset, det vill säga substantivet får antingen genuset utrum, eller så får det genuset neutrum. Engelskan är inte till nytta i denna process, eftersom den inte ger något stöd vid valet av genus av det naturliga skälet att grammatiskt genus helt fattas i engelskan (Edlund & Hene 1992:110). Det går inte heller att semantiskt bestämma vilket genus ett importord får, men det finns vissa mönster man följer. Redan Bergman (1962:39) har konstaterat att de flesta substantiv får genuset utrum, vilket i och för sig inte är överraskande, eftersom ungefär tre fjärdedelar av alla svenska substantiven enligt *Svenska Akademiens Grammatik* (1999:59) är utrala. Hur som helst går Chrystal (1988:85) in på det här litet grundligare. Hon anser att det framför allt är två faktorer som bestämmer valet av genus. Antingen bestäms genuset

efter ett svenskt synonymt eller semantiskt närstående ord, eller efter importordets fonetisk-morfologiska struktur. Exempelvis *ett meeting* har fått genuset neutrum efter det inhemska ordet 'ett möte' med en närliggande betydelse. På liknande sätt är det *ett sound* efter 'ett ljud'. De engelska orden med suffixet *-ing* är exempel som Edlund och Hene (1992:111) ger på fall där importordets fonetisk-morfologiska struktur har varit avgörande för valet av genus. Ord med det engelska suffixet *-ing* ansluter sig i svenskan till *-ning* och blir alltså utrum så som *en boxing/boxning*.

En även ännu grundligare genusindelning hos främmande ord har gjorts av Hans Kuhn (1985:292). I sin indelning har han urskiljt fyra faktorer som styr valet av genus i sådana fall där det långivande språket inte har någon genusindelning:

1. Genus hos besläktade eller fonologiskt liknande ord i mottagarspråket.

Kuhn ger ett exempel på *ett trade mark* i anslutning till 'ett märke'.

2. Genus hos synonymer i mottagarspråket.

Detta gäller de redan presenterade fallen *ett meeting* och *ett sound*. Kuhn nämner också *ett jobb* efter 'ett arbete'.

3. Anslutning till nedärvda inhemska fonetisk-morfologiska grupper i mottagarspråket. Detta fall exemplifierar Kuhn med: "de latinska neutrum pluralis-formerna *rekvisita, spiritiuosa*, som blir till utrum singularis efter massan av inhemska ord på *-a*", men denna kategori tillhör också det ovan presenterade exemplet på ord med suffixet *-ing*, som ansluter sig till *-ning* i svenskan.

4. Liknande gruppbildningar bland lånorden.

Ord som tillhör denna grupp är enligt Kuhn till exempel den neutrala gruppen av slutbetonade ord på *-iv* som *ett lokomotiv* och *ett alternativ*, men han tillägger att några termer för grammatiska kategorier med ton på första stavelsen gör undantag och är utrala efter latinets modell som *en indikativ* och *en konjukativ* (med ännu ett undantag som utgörs av *ett substantiv*, som är neutrum i enlighet med det latinska *substantivum*).

Oavsett dessa kategoriseringar är det inte alltid lätt att säga varför ett importord får ett visst genus för det kan vara flera faktorer som påverkar valet av genus samtidigt, vilket betyder att processen kan vara väldigt komplicerad och att det blir svårt att identifiera vilken faktor som har varit avgörande för genusindelningen. Edlund och Hene (1992:111) tillägger att en del inlånade ord även vacklar i svenskan vad gäller genustillhörigheten, till exempel *test* är

neutrum i betydelsen 'prov', men utrum i sin abstrakta betydelse. Ibland kan det också ta tid innan ett bestämt genusbruk stabiliseras (Kuhn 1985:291).

4.1.2 Numerus

För att anpassa sig till svenskan borde ett importerat substantiv också kunna böjas i numerus, vilket innebär att ordet inte bara har en form för singular, utan också en för plural. På samma sätt som inhemska ord kan engelska importord tillfogas pluraländelser enligt de sex svenska deklinationerna. Med andra ord kan ordet i utrum vanligtvis få ändelserna *-or*, *-ar*, *-er*, *-r* eller *ingen ändelse*, och i neutrum *-n* eller *ingen ändelse* (SAG 1999:63). Därtill kan ett importord också behålla sin engelska pluraländelse *-s*, vilket ofta är fallet med nyare importord (Ljung 1988:66). Detta har blivit allt vanligare på sistone, vilket syns i *Svenska Akademiens grammatik* (1999:63) där pluralsuffixet *-s* utgör den sjunde deklinationen.

Ljung (1988:66) ger ytterligare några exempel på fall där den engelska pluralformen har uppfattats som en del av stammen och används som grundform i svenskan såsom i *ett skinheads*, *en blinkers* och *en muffins*. Han kallar dem för *kepsbildningar*, efter ett exempel till, nämligen *en keps* 'skärmmössa' av engelskans *caps*, som är pluralformen av ordet *cap* 'mössa'. Utöver de inhemska deklinationerna och den engelska *s*-pluralen har svenskan även andra möjligheter att uttrycka plural. I sammansättningar kan man till exempel undvika problemet med pluraländelsen genom att ge lånet ett svenskt efterled, som i *armyjackor*. Denna metod kan utnyttjas med svårböjliga engelska uttryck, som till exempel med initialord, där man kan undvika problemet med böjningen genom att skriva *CD-skivor* i stället för att försöka böja initialordet *CD* i pluralis (Chrystal 1988:86). Detta underlättar böjningen, men vållar nya stilistiska problem i form av *tautologi*, det vill säga onödigt upprepning, eftersom engelskans *CD* står för 'compact disc' och 'disc' betyder 'skiva' på svenska, vilket med andra ord betyder att man onödigt upprepar begreppet 'skiva' i sammansättningen *CD-skivor*. Ljung (1988:65) påpekar att det även kan förekomma dubbla pluraler som *knockoutser*, där ordet innehåller både *s*-pluralen och får pluraländelsen *-er*.

4.1.3 Species och kasus

Både engelskan och svenskan uttrycker species. Båda språken markerar obestämdheten med en obestämd artikel, *a/an* i engelskan och *en/ett* i svenskan, men markeringen av bestämdheten varierar något. Artikeln *the* markerar bestämdheten i engelskan, medan

bestämmdheten i svenskan uttrycks i singularis med suffixet *-en/-n* eller *-et/-t* beroende på substantivets genus, och i pluralis med suffixet *-na*, *-a* eller *-en* (SAG 1999:96).

Enligt *Svenska Akademiens grammatik* (1999:112) har de svenska substantiven bara en kasusform, utöver grundformen. Det är genitiv som i svenskan markeras med ändelsen *-s*. Till följd av engelskans närliggande sätt att markera genitiv med apostrof och *s*, alltså *'s*, vållar svensk genitiv inget större problem i fråga om engelska importord.

4.2 Böjning av verb i svenskan

Vad gäller böjning av verb följer svenskan fyra *konjugationer* (SAG 1999:557), varav den första i regel används i fråga om nybildade och inlånade verb (Chrystal 1988:89f.). Det vill säga att lånen får svag böjning med tillägg av ändelsen *-a*. Några ursprungligen engelska verb som har bildats på det här sättet av ett engelskt och ett svenskt led är *dopa* (efter engelskans *to dope*), *intervjua* (*to interview*), *strejka* (*to strike*) och *dubba* (*to dub*). Enligt Edlund och Hene (1992:112) anpassas de inlånade verben vanligtvis relativt snabbt och lätt i svenskan, vilket är viktigt på grund av verbets essentiella roll i satsen.

Utöver i de fyra konjugationerna böjs svenska verb också i *aktiv* och *passiv*, samt i olika *tempusformer*, det vill säga i *presens*, *perfektum*, *imperfektum* och *pluskvamperfektum*. Eftersom verben i engelskan också böjs i aktiv/passiv, samt i tempus, kan det konstateras att om det engelska importordet kan böjas efter svenskans konjugationssystem så vållar aktiv/passiv eller tempus inga problem.

4.3 Böjning av adjektiv i svenskan

De svenska adjektiven kan *kongruens-* och *komparationsböjas* (SAG 1999:195). Engelskan däremot saknar kongruensböjning, men markerar komparation på liknande sätt som svenskan, det vill säga med suffixen *-er* och *-est* (jämför med svenskans *-are/-re* och *-ast/-st*) eller med bestämningarna *more* och *most* (jämför med svenskans *mera* och *mest*). Med tiden anpassar sig många importerade engelska adjektiv till det svenska böjningssystemet som till exempel *tuff* (*tough*) har gjort. Det har etablerat sig väldigt bra i svenskan, stavningen ser helt inhemsk ut och ordet går både att kongruensböjas *tuff*, *tufft*, *tuffa* och komparationsböjas *tuffare*, *tuffast*. Det finns emellertid också importerade adjektiv som förblir oböjliga, som till exempel *outstanding* (Edlund & Hene 1992:112).

4.4 Stavning i svenskan

När nya engelska ord kommer till svenskan, är det oftast uttalet som först vållar problem. Dessa problem kan underlättas med en försvenskad stavning. I de fall där stavningen förändras följer den vanligtvis det engelska uttalet, det vill säga *tape* blir *tejp*, *mail* -> *meil* och *freelance* -> *frilans*. De försvenskade orden är lättare att uttala, men Ljung (1988:146) påpekar att sådana ord kan vara svåra att känna igen som ursprungligen engelska importord, eftersom de är så väl gömda bakom den försvenskade stavningen. Många forskare, bland annat Chrystal (1988:49) och Ljung (1988:64), har också lagt märke till tendensen att importord numera gärna behåller sin ursprungliga engelska stavning och även böjning. Sådana ord är till exempel *boots*, *design* och *jeans*.

Vad gäller engelska importord finns det några viktiga förändringar i stavningen som ofta förekommer. Till att börja med brukar man fördubbla slutkonsonanten efter en kort vokal som i *jackpott*, *topp*, *floppa* och *duppa* (Edlund & Hene 1992:109). Om originalet har ett stumt slut *-e*, som man med andra ord inte uttalar, stryks det ofta, som exempelvis i fallen *fake*, *nonsense* och *creative*, vilka har blivit *fejk*, *nonsens* och *kreativ* i svenskan (Ljung 1988:65). Detta gäller också verb då *restore* blir *restora* och *delete* -> *deleta* (Ljung 1988:65). Det engelska verbsuffixet *-ize* byts ut mot svenskt *-isera* som i *standardisera* (*to standardize*) och *-ate* mot *-era* som i *indikera* (*to indicate*) (Bergman 1962:41).

Det finns en viss oregelbundenhet i behandlingen av engelska verbalsubstantiv med suffixet *-ing*. Enligt Selten (1987:12) bevaras ändelsen vanligtvis oförändrad, som i *dejting*, *clearing*, *racing*, *recycling* och *styling*, men i många fall försvenskas den till *-ning*, som i *dopning* och *mobbing*. Samma oregelbundenhet gäller engelska agentsubstantiv med suffixet *-er*. Selten (1987:12) konstaterar att ändelsen gärna behålls, såsom i *loser*, men den kan också bytas ut mot den svenska motsvarigheten *-are*, som i *jetsettare* och *rappare*.

Vad gäller adjektiv kan det engelska suffixet *-ic* ersättas av den inhemska motsvarigheten *-isk* som i *allergisk* (*allergic*) och *plastisk* (*plastic*), konstaterar Bergman (1962:41). På motsvarande sätt byts suffixet *-y* ut mot svenska *-ig*, som i *bitchig* (*bitchy*), *nördig* (*nerdy*) och *sportig* (*sporty*) (Selten 1987:13). Selten (1987:13) ger också några exempel på adjektiv som slutar på *-ig* även om de inte har någon engelsk motsvarighet som slutar på *-y*. Sådana ord är *poppig*, *rockig* och *stressig*. I dessa fall har troligen importorden själva blivit produktiva på det sättet att man först har lånat in substantiven *pop*, *rock* och *stress*, som man

sedan har använt i nybildningar med det svenska suffixet *-ig*, som har resulterat i de avledda adjektiven *poppig*, *rockig* och *stressig*.

Om enstaka bokstäver nämner Chrystal (1988:94) att *c* oftast ersätts med *k* enligt uttalet som i *disk* (*disc*) och *kreativ* (*creative*), medan om *c* uttalas som *s* ersätts det med *s* som i *frilans* (*freelance*). Bergman (1962:42f.) tillägger att *w* bibehålls men får v-uttal, som i *WC* och *sandwich*.

Ljung (1988:84) konstaterar att man i svenskan traditionellt sammanskriver sina sammansatta ord, det vill säga man skriver *skomässa* och *socialbyrå*, men fortsätter att i dagens svenska finns det tecken som visar att särskrivning på sistone har blivit allt populärare. Man har med andra ord börjat skriva varje element skilt för sig som *sko mässa* och *social byrå*. Ljung (1988:84) antyder att denna utveckling troligtvis är ett utslag av engelskans inverkan. Påståendet stöds av tendensen enligt vilken det oftast är just importerade engelska ordfogningar som man allt oftare skriver isär i svenskan i stället för den traditionella praxisen att sätta samman orden till en sammansättning.

4.5 Böjning av substantiv i finskan

Substantiv i finskan böjs i femton *kasus*, samt i två *numerus* (Karlsson 1981:27). Jämfört med de flekterande språken svenskan och engelskan skiljer sig den agglutinerande finskan avsevärt till strukturen från de två först nämnda språken. Finskans substantiv till exempel saknar både genus och species, vilket betyder att finskan inte har någon genusindelning eller artiklar, även om obestämdhet och bestämdhet är möjliga att uttrycka på andra sätt, framför allt med hjälp av ordföljden (Karlsson 1981:17). Med andra ord beror tolkningen av obestämdheten/bestämdheten på kontexten. För de importerade orden är det väldigt viktigt att kunna anpassa sig till det finska böjningssystemet, eftersom det komplicerade språkssystemet är väsentligt i finskan, och anpassningen i systemet möjliggör importordets etablering i det finska ordförrådet.

4.5.1 Kasus

Som redan nämnts finns det femton kasusformer i finskan. Det är betydligt fler än i svenskan och engelskan, och gäller inte bara substantiv, utan även adjektiv, pronomen och räkneord böjs i kasus (Karlsson 1976:30). På det sättet utgör kasusböjningssystemet den mest framträdande skillnaden mellan finskan och svenskan/engelskan. De femton finska

kasusformerna är *nominativ, ackusativ, genitiv, essiv, partitiv, translativ, inessiv, elativ, illativ, adessiv, ablativ, allativ, abessiv, instruktiv* och *komitativ*. I detta sammanhang lönar det sig dock inte att fördjupa sig i de olika kasusformerna, eftersom en grundläggande utredning av finsk grammatik inte ger några specifika svar på mina forskningsfrågor *hur, när* och *varför* orden importeras från engelskan. Visst reder jag också ut hur importorden etablerar sig i sina målspråk finskan och svenskan, men syftet är ändå inte att grundligt beskriva hela det grammatiska systemet, utan att ta upp några typiska exempel för att åskådliggöra olika fall.

I jämförelse med båda svenskans och engelskans kasussystem, vilka består av grundform och genitiv, ger de finska kasusformerna en konkret bild av de formella olikheterna mellan dessa tre språk. Bland annat återges många sådana relationer, som svenskan och engelskan uttrycker med självständiga prepositioner, med bundna kasusändelser i finskan. Den kasusform som jag vill ta upp här är genitiv, eftersom genitiv också finns i svenskan och engelskan. Genitiv i finskan har ändelsen *-n*, som på samma sätt som genitivändelsen *-s* i svenskan och *'s* i engelskan fogas till ordets grundform. Vad mera är, kan den föregås av bindevokalen *-e-* efter en konsonant, som till exempel i *breikkaus* → *breikkauksen* (efter engelskans *breakdance*).

4.5.2 Numerus

Finskan har två numerusformer, singularis och pluralis, men formerna går däremot inte att böja i deklinationer som i svenskan. Pluraländelsen i grundformen är *-t* och i övriga kasusformer är den *-i-* (Karlsson 1976:30), som till exempel i nominativpluralis *tiimit* (*teams*) och i genitivpluralis *tiimien*. En skillnad i förhållande till svenskan är att finskan inte känner till den engelska pluraländelsen *-s*, utan för att anpassa sig i finskan måste alla importord kunna tillfogas den inhemska pluraländelsen *-t*. Det finns emellertid en möjlighet. På samma sätt som i svenskan kan importorden nämligen undvika pluralböjningen genom att det fogas ett inhemskt efterled till det främmande ordet. Detta kan dock också i finskan leda till en onödig upprepning. Detta kan illustreras med samma exempel på tautologi i finskan som i svenskan, för man talar också i finskan om *CD-levyt* (jämför med svenska *CD-skivor*), trots den onödiga upprepningen.

4.6 Böjning av verb i finskan

Jämfört med svenskan böjs verben i finskan inte i konjugationer. Verben böjs däremot i flera *modus* än i svenskan. Exaktare sagt böjs verben i finskan i fyra modus, *indikativ*, *konditionalis*, *potentialis* och *imperativ*, vilka uttrycker talarens sätt att framställa handlingen ur olika perspektiv (Karlsson 1981:30). Ytterligare böjs verben i finskan i *person* enligt satsens subjekt, vilket betyder att varje person i singularis och pluralis kräver en viss ändelse att foga till stammen (Karlsson 1976 1976:38). Svenska verb har inte denna egenskap men engelskan i sin tur kräver att verbet i tredje person singularis förses med en särskilt ändelse -s. Vid böjningen inträffar hos de finska verben en mängd morfofonetiska växlingar i rötter och stammar, men jag går inte djupare in på finskans struktur här. Likaså som i svenskan böjs verben också i aktiv och passiv, samt tempus (Karlsson 1976:36).

För att kunna fungera i finska satser måste de importerade verben anpassa sig till det finska språksystemet. Det går genom att ett engelskt verb tillfogas en finsk avledningsändelse, till exempel suffixen *-ta* i *dumpata* (*to dump*) och *-ile* i *chattailla* (*to chatt*). Som nämnts i avsnitt 3.3.2 är finskan väldigt produktiv då det gäller att bilda nya ord genom avledning. Som stöd för detta argument kan man konstatera att man utöver det avledda verbet *dumpata* kan bilda *dumppailla* ('dumpa flera gånger') av samma verb, vilket också visar hur man med hjälp av olika avledningsändelser kan tillföra nyanser i språket. Om man lyckas foga ihop importordet med någon finsk ändelse, vållar det inte heller problem att böja verbet ifråga i modus, person och tempus, samt aktiv och passiv i finskan.

4.7 Böjning av adjektiv i finskan

Adjektiv i finskan kan utöver i de femton kasus- och två numerusformerna kompareras med de tre jämförelsegraderna: positiv, komparativ och superlativ. Finskans komparativ bildas med ändelsen *-mpi* och superlativ med ändelsen *-in*, vilka fogas till böjningsstammen för adjektivet ifråga (Karlsson 1981:209ff.). Det gäller vissa regler för vokalförändringar före ändelserna, men jag går inte djupare in på dem här. Liksom svenska adjektiv, kongruensböjs också finska adjektiv, men systemet skiljer sig från svenskans. De finska adjektiven kan naturligtvis inte böjas i genus så som de svenska adjektiven gör, men de importerade adjektiven borde däremot kunna böjas i numerus och kasus precis som de inhemska substantiven.

4.8 Stavning i finskan

Stavningen i finskan är fonologisk, vilket betyder att den följer en konsekvent princip enligt vilken ett och samma fonem alltid tecknas med en och samma bokstav, och varje bokstav tecknas med ett och samma fonem (Leino 1989:32). Samtidigt måste noteras att denna regel inte alltid gäller de importord som innehåller främmande fonem och bokstäver som b, c, f, q, w, x och z (Karlsson 1981:20). Samma tendens, som Chrystal (1988:49) och Ljung (1988:64) har noterat i svenskan, enligt vilken importorden allt oftare får bibehålla en del av sitt främmande yttre med främmande bokstäver, syns också i finskan, som exempelvis i importordet *comeback*. Även uttalet följer oftast den engelska modellen, vilket strider mot principen ovan enligt vilken varje fonem motsvarar samma bokstav i finskan. Uttalet av engelska importord varierar också mycket individer emellan. Det är naturligt att de unga och utbildade som är vana vid engelskan ofta gynnar det engelska uttalet, medan för äldre människor och för dem som av något annat skäl inte känner till de generella reglerna för engelskt uttal, kan det vålla svårigheter om ordets ortografiska sida skiljer sig från den fonologiska sidan.

Ett särdrag i finskan, som fattas i standardsvenskan, är *diftonger*. Diftonger, det vill säga kombinationer av två vokaler i samma stavelse (Penttilä 2002:18), finns däremot i någon mån i engelskan som exempelvis i ordet *house* (*hus*). De sexton diftonger som finns i finskan utgör en väsentlig del i finsk ordbildning (Karlsson 1981:23). Detta gäller också importord och deras etableringsprocess i finskan. Det finns ganska många exempel där stavningen hos engelska importord har förändrats på det sättet att stavningen egentligen följer det engelska uttalet, men med hjälp av inhemska diftonger ser de inte längre helt främmande ut och är lättare att uttala. Exempel på sådana ord är verben *deitata* (*to date*) och *feikata* (*to fake*).

Finskan genomgår också en så kallad *vokalharmoni* som betyder att det inte kan finnas både bakre vokaler *a*, *o*, *u* och främre vokaler *e*, *i*, *y*, *ä*, *ö* i ett och samma ord (Penttilä 2002:16). Ytterligare ett särdrag i finskan är en *stavelsegräns* framför varje kombination av konsonant och vokal (Karlsson 1981:24). Gränsen kan leda till svårigheter med främmande ord om man inte är säker på hur orden stavas och var stavelsegränsen ska dras.

Finskan innehåller ytterligare några komplicerade faktorer som gäller stavningen. De viktigaste av dem är *ljudväxlingar* som ibland inträffar i ett ords stam då det förses med vissa ändelser (Karlsson 1981:52). En av de mest genomgripande av de här växlingarna är

stadieväxlingen, som gäller konsonanterna *p*, *t*, *k* (Penttilä 2002:128). Stadiesväxlingen betyder att *p*, *t* och *k* vid böjningen växlar med andra konsonanter, som i de följande exemplen: *tupa-tuvan*, *jalka-jalan* och *katu-kadulla*. En annan viktig ljudväxling är *vokalförändringar* som kan inträffa före ändelser som börjar på *i-* (Karlsson 1981:47). Karlsson (1981:47–51) anger åtta olika regler angående dessa förändringar, men det lönar sig inte att fördjupa sig i reglerna i detta sammanhang. Meningen med avsnittet är ju att ge en översikt över den finska stavningen.

Både svenskans och finskans ordförråd innehåller många sammansättningar. På samma sätt som i svenskan skrivs importerade engelska ordfogningar traditionellt ihop i finskan, och ofta ersätts antingen förledet eller efterledet med ett inhemskt ersättningsord, vilket resulterar i blandlån som *kananuggetit* (*chicken nuggets*) och *freelancetoimittaja* (*freelance journalist*).

Som redan konstaterats är finskan väldigt rik på suffix. De engelska adjektivsuffixen *-ic* och *-y*, som i svenskan ersätts av de svenska motsvarigheterna *-isk* och *-ig* (se 4.4), får ofta i finskan ändelserna *-inen* och *-mainen/-mäinen* som i *allerginen* (*allergic*) och *nörttimäinen* (*nerdy*) (Karlsson 1981:226ff.).

Andra exempel på de många suffix som används för att bilda nya ord i finskan och att anpassa främmande ord till finskan är *-ri* och *-us/-ys*. Med dessa suffix bildar man substantiv som *freelanseri* (enligt engelskans *freelancer*) och *shoppaus* (enligt *shopping*). Samma lån i svenskan skrivs *frilansare* och *shoppning*, där man har avlett orden med svenska suffixen *-are* och *-ning* för att anpassa orden till svenskan.

5 KONTRASTIV ANALYS AV MATERIALET

Som man kunde förvänta sig vimlar det av engelska ord och termer i *Fitness Magazine* och *Fitness* som jag använder som källmaterial. Dessa två tidningar representerar området *fitness* med allt det omfattar, såsom aerobics, hälsa, välmående, föda och trender. Att dessa delområden är företeelser som man särskilt under de senaste årtiondena har börjat intressera sig för, syns tydligt inte bara i antalet importord i tidningarna utan också i lånetyperna och importordens etableringsgrader.

Materialet får stöd av de tidigare undersökningarna i det att majoriteten av importorden, både i det svenska och det finska materialet, består av substantiv. Därefter kommer verb och adjektiv, men orden utanför dessa tre ordklasser är väldigt få. Det förekommer bara några interjektioner som *ok/okej*, *no*, *yes* och adverb som *live*, *fitnessvis* och *online* i det svenska materialet, och interjektionerna *ok/ookoo*, *jes* och *wou*, och adverb *out* och *live* i det finska materialet. Rubriken på denna pro gradu-avhandling, *Det är inne att ha en couch, mutta perinteinen purjelautailu on auttamattomasti out*, innehåller ett exempel på adverbet (*vara*) *inne*, som är hämtat i det svenskspråkiga *Fitness Magazine* nr 12 (2006:43) och (*olla*) *out* som är hämtat i den finskspråkiga *Fitness* nr 1–2 (2006:49), men till dessa exempel återkommer jag senare i avnitt 5.3.

5.1 Påverkande skäl till ordimport i materialet

Det att många termer som förekommer i *Fitness Magazine* och *Fitness* är engelska, beror självfallet mycket på att nya fenomen oftast kommer från den engelskspråkiga världen. De här företeelserna har redan ett engelskt namn och det är lätt att ta namnet i bruk tillsammans med fenomenet. Den överväldigande delen av de engelska importorden både i det svenska och finska materialet har tydligen lånats in just för att fylla semantiska luckor i de låntagande språken (se 2.3). Det är i själva verket lätt att förstå varför det kanske inte alltid känns lönande att försöka skapa en inhemska motsvarighet till beteckningen på den nya företeelsen, som kanske inte ens lever längre än ett par månader i det låntagande språket innan den glöms bort. Man är också van vid att exempelvis de olika aerobicsvarianterna många gånger redan har ett engelskt namn, vilket också känns helt naturligt speciellt bland unga människor.

Att engelska namn ofta uppfattas som fräscha och modernare än de inhemska motsvarigheterna, syns tydligt speciellt i den svenska *Fitness Magazine*, där det importerade ordet inte sällan har valts i stället för den redan existerande inhemska motsvarigheten, som till exempel *coach* och *workout* i stället för 'tränare' och 'styrketräning'. Dessa ord har alltså importerats för prestigens skull (se 2.3), eftersom de har en inhemska motsvarighet och i många situationer används de hellre i stället för den inhemska synonymen. Ordet *triceps* i svenskan har nästan trängt ut det inhemska uttrycket 'armens baksida'. Detta kan bero på att den svenska ordfogningen låter ganska klumpig jämfört med det engelska ordet *triceps*, vars trendiga prestige passar fint till den trendiga gymvärlden.

Det finska materialet har också många exempel på importerade ord som parallellt förekommer med finska motsvarigheter, men det finns en skillnad mellan bruket av importord och inhemska motsvarigheter i det svenska och det finska materialet. Om fenomenet bara har en inhemsk motsvarighet i det finska materialet favoriserar man ofta den i stället för det importerade ordet, medan tendensen i det svenska materialet tycks vara att man hellre väljer det importerade ordet. Det måste dock betonas att skillnaden i praxisen inte är stor, och att den kan bero på att några ord kanske har lånats in i svenskan tidigare än i finskan, och har därför hunnit längre i sin etableringsprocess, vilket korrelerar med användningsgraden. Hur som helst finns det också några exempel i det finska materialet där man tydligt gynnar importordet för prestigens skull, såsom *estrogeni* och *testosteroni* i stället för *nais-* och *miessukuhormoni*. I en artikel där man presenterar nya sportgrenar har man i början av texten översatt namnen på de nya begreppen till finska, *kiteboarding eli leijasurffaus* och *wakeboard eli vesilautailu*. Det kan bero på att de finska namnen är genomskinligare och underlättar förståelsen vid introduceringsögonblicket, eftersom det senare i texten enbart används de importerade namnen *kiteboard* och *wakeboard*.

Även om största delen av materialet fyller semantiska luckor som nya företeelser för med sig, eller även om inlånande för prestigens skull också sker relativt ofta, avslöjar materialet även andra motiv till ordimport. Till exempel i fråga om de importerade namnen för danspassen *afro*, *disco*, *hiphop*, *house* och *street* i det svenska materialet och *funk*, *hiphop* och *street* i det finska materialet har importordens ursprungliga betydelser utvidgats (se 2.3). Traditionellt har man hänvisat till vissa musikgenrer med dessa ord, men i mitt material står de som namn på olika dansaerobicsklasser. Den gamla betydelsen 'musikgenre' har kompletterats med en ny betydelse som 'aerobicsklass' vid introduceringen av det nya fenomenet. Verbet *pumpa* i det svenska materialet och *pumpata* i det finska efter den engelska modellen *pump* är ännu ett exempel på fall där ordets betydelse har utvidgats. Enligt *Nykysuomen sanakirja* kan man använda verbet *pumpata* när man vill 'befordra vätska eller gas med hjälp av pump', men i båda materialen förekommer verbet enbart i betydelsen 'lyfta tyngder rytmiskt för att träna olika muskelgrupper'.

5.2 Direkta lån i materialet

Största delen av materialet består obestriddigt av direkta lån. Den övervägande delen av denna lånetyp beror på att man inte hinner arbeta fram någon inhemsk motsvarighet till de nya företeelser som ständigt uppstår inom fitness, vilket leder till att man är tvungen att ta in

lånet som det är. Trots sitt främmande yttre är många direkta lån i materialet redan ganska välanpassade i det låntagande språkets språkssystem. Majoriteten av orden har med andra ord anpassat sig åtminstone i någon mån till svenskan och finskan. De flesta har till exempel fått en svensk böjning och ibland också en försvenskad stavning, och största delen av de direkta lånen i det finska materialet går att böja i kasus.

5.2.1 Citatord

Citatorden i båda materialen är inte särskilt många. I det svenska materialet finns det några enstaka ord inom citattecknen, vilket påstås signalera att det är fråga om citatord (Ljung 1988:15f.). Dessa ord är *"booty"*, *"flies"*, *"flow"*, *"hardcore"*, *"high five"*, *"idol"*, *"knickers"*, en *"massage light"*, *"rockstars"*, *"star quality"* och *"showoff"*. Det finns också några fraser och hela meningar som är skrivna inom citattecknen: *"all inclusive"*, *"back to basics"*, *"million dollar baby"*, *"the move of the weekend"*, *"one-on-one"*, *"pretty much"*, *"God, I'm a fabulous woman!"* och *"Oh, shut up!"*. En intressant iakttagelse är emellertid att man trots citattecknen inte alltid menar att det importerade ordet faktiskt är ett citatord, som med andra ord är i det första stadiet i sin etableringsprocess. Materialet visar nämligen att användningen av citattecknen beror mycket på kontexten. Citattecknen används också när ordet av ett eller annat skäl ska betonas. Till exempel importordet *"rockstars"* är skrivet inom citattecknen, även om ordet säkert inte är okänt för läsaren. Ordet förekommer i en artikel (*Fitness Magazine* 1/06:48) om ett danspass där deltagarna uppmanas att känna sig som *"rockstars"* för att känna passion i stegen. Kontexten visar att skribenten använder ordet för att uppnå den rätta stämningen, och citattecknen används tydligen bara för att betona det importerade ordet, inte för att det vore fråga om en introduktion av ett nytt ord. Detta får stöd av definitionen på användningen av citattecknen i *Svenska Akademiens språklära* (2003:26): "Anföringstecken markerar direkta citat, titlar och namn eller uttryck som man av en eller annan anledning vill framhäva."

Användningen av citattecknen vacklar hos två fall, där ordet *"flow"* och *"hardcore"* skrivs utan i sammansättningarna *yogaflow* och *hardcoreyogi*. Vacklan beror troligtvis på att sammansättningarna förmedlar mer information än de enstaka orden gör. Tack vare det andra ledet underlättas ofta förståelsen av ordet, och skribenten tycker kanske att citattecknen inte behövs. Likaså förekommer ordet *flow* i det finska materialet utan citattecknen eller kursiv i de sammansatta orden *flow-ilmiö* och *flow-tunne*, där det finska efterledet underlättar förståelsen.

Artikeln i en *"massage light"* strider också mot Ljungs (1988:15f.) teori om de tre etableringsstadierna, enligt vilken ett nytt ord när det presenteras i det inlåande språket, inte visar några tecken på anpassning, utan förekommer i sin ursprungliga engelska form. En artikel framför ordet visar emellertid tydligt att etableringsprocessen hos detta ord hunnit längre än till det första stadiet, eftersom ordet redan har fått det svenska genuset. En artikel i *Fitness Magazine* nr 11 (2006:42ff.) innehåller däremot typiska citatord, som kanske aldrig kommer att stabilisera sin ställning i svenskan, och det är troligtvis inte ens meningen. Artikeln behandlar nämligen yoga där olika yogapositioner förekommer inom citattecknen: *"Dead man's pose"*, *"corps"*, *"rejuvenate pose"* *"transformation"* och *"the holy Grail of loosing weight"*.

Citatorden i det finska materialet är färre. Det råder också en skillnad i praxisen mellan tidningarna. Medan *Fitness Magazine* använder citattecknen vid citatord, gynnar *Fitness* kursiv. Det finns bara två ord i det finska materialet, *"mission impossible"* och *"overreaching"*, inom citattecknen, medan andra citatord och -uttryck är skrivna med kursiv: *leave them laughing*, *perfect match*, (vara) *out*, *punchline* ('höjdpunkt i en vits'), *you name it I did it*, samt tre termer i amerikansk fotboll: *linebacker*, *safety* och *touchdown*. Ett mindre antal citatord i *Fitness* kan delvis också bero på praxisen enligt vilken *Fitness* nästan alltid tycks förklara de främmande begreppen på finska. Man har till exempel förklarat de ovan nämnda citatorden *"overreaching"* eli *tilapäinen ylikuormitus* och *"mission impossible"* eli *mahdoton tehtävä*. Hur som helst, av dessa få exempel kan man inte dra några slutsatser. Man bör komma ihåg att all vacklan i tidningarna också kan bero på skribenten och hans/hennes upplevelsevärld och stil att skriva.

5.2.2 Substantivens genus

De engelska importorden stöter ofta på svårigheter med böjningen i det låntagande språket, och detta lade jag också märke till i min undersökning. Största delen av substantiven i det svenska materialet går nog att böja, men de tycks ändå förekomma relativt ofta i situationer där de kan stå i obestämda former utan artikel. En del av materialet har inga som helst böjningsändelser, det vill säga species undviks om det bara är möjligt. Det finska materialet gynnar också situationer där de importerade orden kan stå i nominativ, som till exempel när importordet fungerar som satsens subjekt, eftersom ordet då kan stå i sin grundform och ingen böjning behövs. Genusvalet berör givetvis inte finskan, men för etablering i svenskan

är valet av genus viktigt, även om tendensen i materialet är att försöka undvika situationer där artikeln eller markören för bestämdhet behövs.

Som det redan konstaterats i teoridelen kan valet av genus i svenskan bero på många olika faktorer. Jag kan därför inte ge några vattentäta bevis på faktorer som har varit avgörande för valet av genus i fråga om orden i mitt material. I stället kan jag dra några hypotetiska slutsatser baserade bland annat på Chrystals och Kuhns teorier (se 4.1.1). I materialet finns det fall där genus hos semantiskt närliggande inhemska ord, inhemska synonymer eller tidigare lån, verkar ha varit avgörande för valet av genus.

Tabell 1: Valet av genus efter ett semantiskt närliggande ord

Ord som har en semantisk närliggande motsvarighet i svenskan	
<i>en deadline</i>	<i>en linje</i>
<i>ett mejl</i>	<i>ett brev</i>
	<i>ett kort</i>
<i>en outfit</i>	<i>en klädsel</i>
<i>en powerwalk</i>	<i>en promenad</i>
	<i>en gång</i>
<i>en remix</i>	<i>en blandning</i>
<i>en sajt</i>	<i>en sida</i>
Ord som har en inhemsk synonym	
<i>ett beat</i>	<i>ett slag</i>
<i>en body</i>	<i>en sparkdräkt</i>
<i>en boom</i>	<i>en uppgång</i>
<i>en coach</i>	<i>en tränare</i>
<i>en energibar</i>	<i>en (energi)stång</i>
<i>ett face/fejs</i>	<i>ett ansikte</i>
<i>en fighting spirit</i>	<i>en sinnestämning</i>
<i>en fitnessfajt</i>	<i>en kamp</i>
<i>ett måste</i>	<i>ett tvång</i>
<i>en precision</i>	<i>en punktlighet</i>
	<i>en noggranhet</i>

<i>ett spa</i>	<i>ett bad</i>
<i>en workout</i>	<i>en styrketräning</i>
Ord som påverkas av tidigare lån	
<i>en fanclub</i>	<i>en klubb</i>
<i>en feedback</i>	<i>en respons</i>
<i>en peak</i>	<i>en topp</i>
<i>en smoothie</i>	<i>en milkshake</i>
	<i>en glassdrink</i>
	<i>en mjölkdrink</i>

Materialet visar upp också ord som strider mot denna teori. Det talas till exempel om *inbyggd BH-support*, trots att den inhemska motsvarigheten är *inbyggt BH-stöd*. Ytterligare betyder det engelska lånet *en chatt* ungefär samma som *ett prat* eller *ett skrivande* (men på Internet), och trots *ett smink* kallas det för *en makeup*. *Svenska Akademiens grammatik* (1999:60) klargör några skäl som kan ha varit avgörande för valet av genus i dessa fall:

Avledning av verb utan tillägg av suffix ger antingen utrala eller neutrala ord. Utrala ord benämner ofta redskap varmed verbets aktion utförs, medan de neutrala anger själva aktionen (eller resultat av aktionen) [...].

Valet av genus för de ovan nämnda orden *en BH-support*, *en makeup* och *en chatt*, samt två datatermer, *en display* och *en input*, kan motiveras med denna regel, eftersom de ju benämner redskap, men materialet innehåller också ett ord som strider även mot denna regel. Ordet *en crunch* har fått genuset utrum, trots att det benämner resultat av en aktion och enligt SAG borde ha fått genuset neutrum. Det är svårt att säga vad som har varit avgörande för valet av genus i detta fall, men som konstaterats i teoridelen är tendensen att de flesta importorden får genuset utrum. *En crunch* kan också ha haft sin förebild i den svenska förklaringen till ordet, 'en magövning'. I materialet finns det ytterligare ord vilkas genusval kan motiveras av ordens fonetiska eller morfologiska form.

Tabell 2: Valet av genus efter ordens fonetiska eller morfologiska form

Fonetiskt liknande ord i mottagarspråket	
<i>ett superset</i>	<i>ett sätt</i>
<i>ett headset</i>	

Ord med anslutning till <i>-ning</i>
<i>en bodybuilding/-ning</i> <i>en cheerleading</i> <i>en coaching/-ning</i> <i>en peeling</i> <i>en healing</i> <i>en spinning</i>
Ord med anslutning till <i>-are</i>
<i>en bodybuilder</i> <i>en bodypumper</i> <i>en bulimiker</i> <i>en cheerleader</i> <i>en crosstrainer</i> <i>en fighter</i> <i>en head trainer</i> <i>en ortorektiger</i> <i>en timer</i>

Efterledet *set* i de engelska importorden *superset* och *headset* ansluter sig fonetiskt till det svenska ordet *ett sätt*, som troligen har varit förebilden för genusvalet för dessa två ord. Ord med anslutning till *-ning* har däremot antagligen fått genus utrum därför att det engelska suffixet *-ing* liknar det svenska suffixet *-ning*, och ord med denna ändelse får ju genus utrum i svenskan. Vidare ansluts orden med det engelska suffixet *-er* till det motsvarande svenska suffixet *-are*, som får genuset utrum. Ur en annan synvinkel kan genusvalet i detta fall motiveras med påståendet i *Svenska Akademiens grammatik* (1999:59), enligt vilket den alldeles övervägande delen av substantiv som betecknar levande varelser får genus utrum. Denna motivering förklarar visserligen inte valet av genus på orden *crosstrainer* och *timer*, vilka inte hänvisar till levande varelser utan är apparater, men deras genus kan motiveras med att de benämner redskap. Valet av genus på fyra importord till, *en coach*, *en hunk*, *en gonnabe* och *en wannabe*, hänvisar däremot till människor och får därför genus utrum. Materialet innehåller också två sammansättningar med samma importord som efterled vilka har fått genus neutrum trots att de hänvisar till människor. Dessa är *ett hälsofreak* och *ett träningsfreak* efter modellen *ett freak*. Valet av neutrum i detta fall får sin förklaring i

Svenska Akademiens grammatik (1999:59), enligt vilken ord som används som nedsättande beteckningar på människor kan också vara neutrala. De kontexter där orden *hälsofreak* och *träningfreak* förekommer i materialet, ger emellertid orden en positiv laddning, men förklaringen realiseras i grundordet *ett freak*, som förknippas med nedsättande föreställningar.

5.2.3 Substantivens numerus

Det svenska materialet visar tydligt att tendensen är att de importerade orden behåller den engelska pluralformen i svenskan. Nästan alla substantiv hör till den sjunde deklinationen, det vill säga att de har behållit den engelska pluraländelsen *-s*. I materialet finns det däremot inga exempel på plural i den första och fjärde deklinationen, men det finns några som hör till den andra, tredje och sjätte deklinationen och ett belägg som hör till den femte deklinationen. De pluralformer som förekommer i det svenska materialet finns i följande tabell. Tabellen ger också förklaringar till orden i de meningar där de ingår i materialet.

Tabell 3: Exempel på importord i olika deklinationer

svenska material	ordförklaringar
andra deklination <i>-ar</i>	
<i>hunkar</i>	män med bra utseende och vältränade kroppar
<i>pixlar</i>	måttenhet i dataterminologi
<i>salt-/socker-/fettpeakar</i>	högsta nivåer av salt/socker/fett
tredje deklination <i>-er</i>	
<i>celluliter</i>	klimpig fett under huden, 'appelsinhud'
<i>coacher</i>	tränare
<i>energibarar</i>	energigivande stänger man äter före träningen
<i>sajter</i>	sida eller adress i Internät
femte deklination <i>-n</i>	
<i>måsten</i>	tvång
sjätte deklination -	
<i>träningfreak</i>	tränare som tycker väldigt mycket om att träna, är 'galna' i att träna
<i>superset</i>	träning av två olika muskelgrupper direkt efter varandra

sjunde deklination -s	
<i>babes</i>	snygga tjejer
<i>beats</i>	slag
<i>crunches</i>	magövningar
<i>chins</i>	övningar för armens framsida
<i>dips</i>	övningar för armens baksida
<i>events</i>	händelser
<i>fans</i>	anhängare
<i>"flies"</i>	övning i kabeldrag på gymmet
<i>gainers</i>	viktökningsdrinkar
<i>hamstrings</i>	muskler i lårens baksida
<i>handmitts</i>	speciella handskar som används när man sparrar i boxningen
<i>hits</i>	populära låtar
<i>jumping jacks</i>	gympaövning
<i>kettlebells</i>	träningshjälpmiddel
<i>leg extensions</i>	utsträckning av benen för att träna magen
<i>moves</i>	rörelser
<i>no-no:s</i>	vägran
<i>powerwalks</i>	intensiv promenering
<i>pushups</i>	armhävningar
<i>pushup-bars</i>	stång man gör armhävningar med
<i>situps</i>	magövningar
<i>sitdows</i>	magövningar
<i>stalkers</i>	förföljare
<i>triceps</i>	armens baksida
<i>tricepskicks</i>	övningar för armens baksida
<i>workshops</i>	arbetsseminarier eller verkstäder

Enligt *Svenska Akademiens språklära* (2003:59f.) hör de flesta enstaviga utrala substantiv som slutar på konsonant antingen till den andra eller till den tredje deklinationen. Påståendet realiseras i valet av pluraländelsen i *hunkar* (jämför grundformen *hunk*), *peakar* (*peak*), *coacher* (*coach*), *energibarar* (*bar*) och *sajter* (*sajt*), men förklarar inte vad som har varit

avgörande för valet av den ena, antingen den andra eller den tredje deklinationen, i stället för den andra i dessa fall. Ordet *pixel* är ett flerstavigt substantiv på obetonat *-el*, och böjs enligt modellen i *Svenska Akademiens språklära* (2003:59) på samma sätt som det inhemska exemplet *fågel->fåglar*. *Celluliter* har däremot fått pluraländelsen *-er* eftersom "[...] flerstaviga ord med en betonad sista stavelse i singularis [...]" också hör till den tredje deklinationen (*Svenska Akademiens språklära* 2003:60). Den femte deklinationen innehåller neutrala ord som slutar på obetonad vokal (*Svenska Akademiens språklära* 2003:61), som *måsten* (ett *måste*) i materialet, och den sjätte deklinationen neutrala substantiv som slutar på konsonant (*Svenska Akademiens språklära* 2003:61), som exemplen *träningfreak* och *superset*.

Det är svårt att fastställa varför en så stor del av substantiven i materialet hör till den sjunde deklinationen och alltså har fått behålla den engelska pluraländelsen *-s*. Jag kan upprepa att tendensen i dagens svenska är att de importerade substantiven allt oftare får behålla den originala pluralen. Men vad beror detta på? Framför allt måste man ta hänsyn till att orden i mitt material alla är väldigt nya, de har ju kommit till svenskan efter 1973, vilket betyder att de kanske ännu inte har etablerat sig i det nya språket. Tiden kommer att visa om några av dessa ord senare kommer att få en svensk pluraländelse. Man måste också ta hänsyn till s-pluralens långa historia i svenskan. Söderberg (1983:35) konstaterar att de första tecknen på s-plural kunde upptäckas i svenskan redan på 1500-talet, även om den först på 1700-talet gjorde sig gällande på allvar. Kanske beror den övervägande delen av s-pluralformerna i materialet alltså delvis också på att svenskarna inte längre anser s-pluralen vara helt främmande. Den har ju mer eller mindre förekommit i svenskan i 500 år, och tas även upp som en av deklinationerna i *Svenska Akademiens grammatik* (1999:63).

Tabellen visar också att pluralen vacklar hos två sammansatta ord, *energibarar* och *pushup-bars*, som båda har det engelska ordet *bar* som efterled. Intressant är att orden böjs olika även om efterledet i båda fall kan ersättas med den inhemska motsvarigheten 'stång'. Skillnaden kan å ena sidan bero på att betydelsen av efterleden i dessa två sammansättningar ändå är olika. Å andra sidan kan det tänkas att orden står på olika nivåer i sin etableringsprocess. Denna teori får stöd av ordens yttre. *Energibarar* har inte bara en inhemsk böjningsändelse, utan stavningen har försvenskats genom att byta bokstaven *y* till *i* i förledet *energi-* (*energy*). Ordet är också ett sammansatt ord där förledet och efterledet är ihopskrivna, vilket är ett annat tecken på hög etableringsgrad. Däremot i *pushup-bars*, utöver att ordet har en engelsk

pluraländelse, är leden *pushup* och *bars* ihopfogade med ett bindestreck, vilket tyder på sämre etablering. Det kan hända att den ena ändelsen med tiden kommer att övervinna den andra eller så kommer båda varianterna att stabilisera sin ställning i respektive ord.

Vidare innehåller materialet åtskilliga exempel där man har undvikit problemet med pluralen med ett svenskt efterled i en sammansättning, som *drop-in-klasser*, *fitnessrätter*, *freestyleåkare*, *lightprodukter*, *mejllistor*, *offroadbilar*, *promotionsbilder*, *skatekläder*, *snowboardsåkare*, *streetdansare*, *stepupbrädor*, *webbadresser* och *whiplashskador*. På liknande sätt har man satt samman det engelska importordet med ett finskt efterled i *crosscountry-sarjat*, *high tech-laitteet* och *personal trainer-palvelut*. Böjningsproblemet har också undvikits i initialorden *dvd-spelare*, *GI-anhängare* och *mp3-spelare* med hjälp av det svenska efterledet och i *mp3-soitin* och *BMX-pyöräily* med hjälp av det finska efterledet. Den sista sammansättningen utgör emellertid ett exempel på tautologi, för initialordet *BMX* står för *Bicycle Motocross*, vilket leder till upprepning av begreppet 'cykling' i det sammansatta ordet *BMX-pyöräily*. Ett liknande exempel utgörs av *bosu-pallo*. Namnet *bosu* står för *Both Sides Up* och betyder 'en halv fitnessboll som stadigt står på golvet' eftersom den har en platta i botten. *Bosu* är alltså namnet på en speciell boll, vilket således leder till att det sammansatta ordet *bosu-pallo* innehåller onödig upprepning av begreppet 'boll'. Båda dessa importord är antagligen förenade med ett finskt efterled för förtydligandets skull och för att underlätta förståelsen.

Ytterligare innehåller det finska materialet ord för tre träningsmaskiner på gymmet, *crosstrainer*, *pec deck* och *smith*, som alla förekommer med en kombination av det finska efterledet 'laite' (*crosstrainerlaite*, *pec deck-laite*, *smith-laite*). Tillägget av efterledet är emellertid onödigt, eftersom orden själva representerar klassen av 'maskiner'. Vidare går orden att böja i de olika finska kasusformerna också utan tillägget, vilket för sin del gör tillägget överflödigt. Det måste emellertid konstateras att böjningen med det finska efterledet dock är mer flytande. Orden är också lättare att förstå med efterledet än när man bara talar om *crosstrainer*, *pec deck* eller *smith*.

Triceps i engelskan uttrycker både singularis och pluralis, och i det svenska materialet används ordet på samma sätt. Tendensen är att gynna lånet *triceps* i stället för den inhemska motsvarigheten *armens baksida*. I det finska materialet förekommer däremot enbart det inhemska ordet *ojentaja* i fråga om armens framsida. *Triceps* nämns i samband med

anvisningar till någon gymapparat eller gymövning, men ordet klarläggs alltid på finska. I det svenska materialet finns det också ord som oftast bara används i pluralis som *chins* och *dips*. Singularformerna *en chin* och *en dip* förekommer i svenskan, men i materialet gör man bara *chins* och *dips*. Några inhemska motsvarigheter förekommer däremot inte. Samma övning *chins* kallas i det finska materialet för *leuanveto*, och övningen *dips* för *dippiharjoitus* eller *dipit*.

Pluralisböjningen i det finska materialet vållar inga stora problem. Största delen av de importerade substantiven står i singularis, men den finska pluraländelsen går teoretiskt att lägga till de flesta importorden i materialet. De går också att böja i kasus. Några exempel på pluralis i det finska materialet finns i den följande tabellen i samma kasusformer som de förekommer i materialet.

Tabell 4: Exempel på finsk plural i materialet

nominativpluralis –t (pl.), – (nominativ)
<i>anaboliset steroidit</i>
<i>antioksidantit</i>
<i>dipit</i>
<i>flavonodit</i>
<i>flavonoidit</i>
<i>fleecet</i>
<i>implantit</i>
<i>offarit</i>
<i>silikonibimbot</i>
<i>silikonit</i>
<i>sipsit</i>
<i>snacksit</i>
<i>spotit</i>
<i>testosteronit</i>
<i>twinit</i>
ackusativ -t
<i>spinningit</i>

genitivpluralis <i>-i-</i> (pl.), <i>-n</i> (genitiv)
<i>implanttien</i> <i>sponsorien</i>
partitivpluralis <i>-i-</i> (pl.), <i>-ta/-tä</i> (partitiv)
<i>bageleita</i> <i>diureetteja</i> <i>fiiliksiä</i> <i>snorklaajia</i>
inessivpluralis <i>-i-</i> (pl.), <i>-ssa/-ssä</i> (inessiv)
<i>snackseissä</i>
elativpluralis <i>-i-</i> (pl.), <i>-sta/-stä</i> (elativ)
<i>deadlineista</i>

En pluralform i det finska materialet låter litet konstig. Den är *spinningit*. Denna pluralisform förekommer bara en gång i materialet. Vanligare är sammansättningen *spinning-tunti*, som naturligtvis går att böja enkelt i pluralis tack vare det finska efterledet.

Ordet *aerobics* i det svenska materialet utgör ett exempel på kepsbildningar (se 4.1.2), där den engelska pluraländelsen har uppfattats som en del av stammen. Ordet i det svenska materialet används alltid med *-s* i singularis och även med sammansättningar bibehålls det som i *aerobicssal* och *aerobicsskor*. Från en annan synpunkt kan man uppfatta *-s* mellan de två leden som inskott av bindesuffix, vilket är vanligt när man bildar sammansättningar i svenskan (*Svenska Akademiens språklära* 2003:51). Det finns emellertid ett undantag i materialet, nämligen passet *aerobic striptease*, men förklaringen till detta ligger troligtvis i att namnet på passet har importerats samtidigt med det nya fenomenet, och importordet har därför fått behålla sitt ursprungliga yttre. Hur som helst förekommer det också två synonyma uttryck för passet, *stripteaseaerobics* och *strippaerobics*, vilka återigen stöder iakttagelsen enligt vilken importordet *aerobics* utgör ett exempel på kepsbildningar i materialet. Även det finska materialet innehåller ett substantiv som används som kepsbildning, nämligen importordet *snacks*, vilket i materialet används i singularis, medan det i pluralis talas om *snacksit*.

Orden *flipflops*, *inlines*, *knickers*, *sneakers* och *tights/tajts* i det svenska materialet och sammansättningarna *all mountain-sukset*, *klossikengät*, *minichapsit*, *reisitaskucaprit*, *twinit* eller *twin tip-sukset* (speciella freestyleskidor) och *goretexit* eller *goretex-housut* i det finska materialet ser ut som plurala former, men står egentligen inte i plural utan utgör ett speciellt fall som definieras i SAG (1999:94) på följande sätt:

Ett litet antal substantiv förekommer huvudsakligen i pluralis och anger ändå en räknebar referent i ental. Det typiska för dessa substantivs referenter är att de till formen är symmetriska och att de har framträdande delar som korresponderar med varandra [...].

5.2.4 Substantivens stavning

Många importord i det svenska och finska materialet är namn på olika aerobicsvarianter eller trender inom fitness. För att dessa ord ska anpassas till svenskan och finskan måste stavningen ofta förändras. Detta händer med tiden. Orden i materialet representerar så pass nya begrepp och företeelser att många av dem inte har hunnit långt i etableringen. Materialet visar att de engelska importorden ofta står i strid med de svenska och finska skrivreglerna, vilket också hänvisar till låg etablering. I sammansättningar där orden enligt de ortografiska reglerna både i svenskan och i finskan borde skrivas ihop, skrivs en del av dem isär enligt den engelska modellen såsom i *athletic fitness*, *balance system*, *head trainer*, *leg extensions* och *model search* i det svenska materialet, och *outdoor gymstick* och *kick back* i det finska materialet. Man måste dock ta hänsyn till att alla dessa exempel är nyligen importerade direkta lån som inte ännu har anpassat sig till de låntagande språken. Om bara det ena ledet i sammansättningen är engelskt och det andra inhemskt, blir möjligheten att ordet skrivs ihop större i båda språken, såsom i de svenska exemplen *fitnesskola*, *inlinesåkande*, *lightläsk*, *offroadbil*, *outdoorfolk*, *pronotationstöd*, *skatekåder*, *spinningcykel*, *streetväska*, *stepupbräda* och *wokblandning*, och i de finska exemplen *bodybalancetunti*, *euforiapiikki*, *fitnesskeskus* och *windstoppertakki*.

En jämförelse mellan de förekommande sammansättningarna i båda materialen lyfter emellertid fram upptäckten att ett sammansatt engelskt och finskt led betydligt oftare fogas ihop med ett bindestreck än ett sammansatt engelskt och svenskt led, vilka alltså hellre skrivs ihop. Till exempel sammansättningarna *boxerciseklasser*, *lightläsk* och *spinningcykel* skrivs ihop, medan de motsvarande orden i det finska materialet, *boxercise-tunti*, *light-juoma* och *hybridi-pyörä/trekking-pyörä*, är sammansatta med bindestreck. Ett betydande antal av alla

sammansättningar i det finska materialet är sammansatta med bindestreck. Utöver de ovan nämnda exemplen förekommer bindestreck bland annat i de följande sammansättningarna i materialet: *All mountain-sukset*, *bodyfitness-kilpailija*, *body-tunti*, *dri-fit-materiaali*, *extreme-laji*, *freestyle-hyppyri*, *high-tech-laitteet*, *jees-tyttöily* (i betydelsen 'inställsamhet'), *masters-ryhmä*, *new age-henkinen*, *on-sight-kilpailu*, *personal trainer-palvelut*, *step-penkki* och *ultimate-vuoro*. Dessa sammansättningar har låg etableringsgrad, medan sammanskrivningen av leden markerar en närmare relation. De sammansättningar som är ihopskrivna i det finska materialet är ofta konstruerade av litet äldre och bättre etablerade importörd. Sådana ord i det finska materialet är exempelvis *broilerinsuikale*, *dippikone*, *hittitunti*, *kantobägi*, *kuntoiluprojekti*, *sportmuoti* och *toppikausi*.

Olikheten i praxisen hur man skriver sammansättningar i det svenska och det finska materialet kan också bero på de fonetisk-morfologiska skillnaderna, som är större mellan ett engelskt och ett finskt ord, än mellan ett engelskt och ett svenskt ord, eftersom engelskan och svenskan som besläktade språk har mer gemensamma drag i strukturen än engelskan och finskan. Språk som liknar i åtminstone någon mån kan självklart kombineras mer smärtfritt än språk vilka tillhör olika språkfamiljer. De finska och engelska orden ser mycket olika ut, och det kan delvis vara för den här kontrastens skull som användningen av bindestreck i sammansättningar mellan ett främmande och ett inhemskt led dominerar i det finska materialet. Användning av bindestreck kan också motiveras på det sättet att det underlättar gestaltningen och förståelsen av de sammansättningar som delvis är utformade av främmande element.

Tack vare det inhemska efterledet i största delen av de ovan nämnda orden har de inga problem med böjningen. Trots att sammansättningar med ett inhemskt förled och ett engelskt efterled inte har samma fördel med böjningen, är de också relativt många i materialet. Sådana ord i det svenska materialet är till exempel *ansiktslotion*, *dansevents*, *hälsocoach*, *medlemsajt* och *träningfreak*, och i det finska materialet *kantobägi*, *perusaerobic*, *soutuergometri*, *tanssibuumi*, *reisitaskucaprit* och *yleistwinit*.

Några importörd i materialet är morfologiskt mer produktiva i det låntagande språket än andra. En lång rad uttryck visar att till exempel *aerobics* i svenskan och *aerobic* i finskan ofta ingår som för- eller efterled i sammansättningar, som till exempel i *aerobicsspass*, *aerobicssal*, *dansaerobics* och *aerobickuvio*, *aerobictunti* samt *perusaerobic*. Ordet används

alltså flitigt för att förklara olika begrepp inom aerobics, men också för att konstruera namn på nya klasser och på det sättet begränsa betydelsen. Till exempel *aerobics* fogat till ordet *striptease* i det svenska materialet, och *aerobic* fogat till *step* i det finska materialet, har kommit att få speciellare betydelser. Medan *aerobics/aerobic* ensam betecknar klassen av alla aerobics, används *stripteaseaerobics* och *step-aerobic* för att beteckna en särskild undergrupp av aerobics. Fitness, med allt det omfattar, är ett så expansivt område att det ger upphov till en mängd nya ord. Det är naturligt att man i sådana situationer skapar nya ord genom sammansättningar där benämningen på centrala begrepp inom området ingår som ett led, såsom *aerobics/aerobic*.

Materialet visar att inte bara sättet att skriva isär sammansättningar, utan också stavningen och böjningen ännu är främmande i många fall. I synnerhet tycks detta gälla det svenska materialet, vilket å ena sidan är litet överraskande om man tar hänsyn till att engelskan och svenskan är släktspråk och släktskapen borde underlätta etableringen. Man kan å andra sidan granska den språkliga släktskapen ur en motsatt synvinkel. Om två språk liknar varandra mycket, accepteras en viss mängd av främmande drag kanske lättare, som till exempel främmande bokstäver i stavningen och *s*-pluralen i största delen av de importerade engelska substantiven i materialet. Om den grundläggande strukturen samt ordförrådet i två språk däremot avsevärt skiljer sig från varandra, såsom engelskans och finskans, blir trycket på etablering större. Om det engelska importordet ska anpassas till finskan, måste det ofta hända betydande förändringar i ordets struktur. I fråga om böjningen i finskan måste de importerade orden till exempel anpassa sig till de finska kasusformerna. Det är viktigt eftersom böjning i kasus är grundläggande i finskan och det importerade ordet måste kunna böjas i kasus för att så småningom bli ett hemtamt ord. Trycket på böjningen är så pass stort att nästan alla importerade engelska ord som förekommer i *Fitness* åtminstone teoretiskt kan tillfogas kasusändelser, även om en stor del av dem står i grundform i materialet. Det är emellertid relativt lätt att hitta exempel på hur importord böjs i olika kasusformer i finskan. Materialet innehåller bland annat följande ord: *backsvingiin* (illativ), *blogin* (ackusativ), *flexibarilla* (adessiv), *funkin* (genitiv), *ketoosissa* (inessiv), *cheerleaderin* (genitiv), *curlingista* (elativ), *dieetille* (allativ), *melanoomaa* (partitiv), *neopreenista* (elativ), *selluliitista* (elativ), *skeittausta* (partitiv), *ultimatessa* (inessiv) och *zoomia* (partitiv).

Redan exemplen på de svenska pluralerna i tabell 3 visar att de flesta importerade substantiven i det svenska materialet ännu ser ganska främmande ut. De har emellertid

etablerats på det sättet att de har fått ett svenskt genus och går att böja i pluralis, även om största delen av substantiven får den engelska *s*-pluralen. Dessa förändringar är väldigt viktiga eftersom de möjliggör att importorden relativt smärtfritt kan agera i svenskan. Exempelorden har däremot inte anpassat sig till den svenska stavningen i någon större mån, till exempel i *celluliter* och *coacher* har man inte ersatt bokstaven *c* med *s* eller *k*, som enligt Chrystal (1988:94) borde ske med engelska importord. Ett exempel till, *sajter*, har däremot anpassat sig bra. Det har fått en försvenskad stavning enligt engelskt uttal när det importerade ordet *site* har försvenskats till *sajt*.

Importorden som tillhör den sjunde deklinationen visar minst anpassning till svenska språket. De har inte bara behållit den engelska pluraländelsen *-s*, och inte ens stavningen hos dessa ord visar några tecken på anpassning. Slutkonsonanten i orden *chins*, *dips*, *fans*, *hits*, *push-ups* och *situps* har till exempel inte fördubblats. Överallt i det svenska materialet tycks tendensen att inte fördubbla slutkonsonanten vara starkare än att fördubbla den, som *fanclub*, *drop-in-klass*, *headset*, *hiphop*, *leg extensions*, *makeup* och *outfit* utöver de nyss nämnda pluralisexemplen visar. I bara några fall fördubblas slutkonsonanterna, som i *webbsida* och *chatt*, även om parallellt också förekommer *chat*. I relativt nya lån gynnar man den engelska substantivändelsen *-ing* i stället för den svenska motsvarigheten *-ning*, som i *peeling* och *healing*, medan praktiken vacklar i litet äldre lån, där *bodybuilding* och *bodybuildning*, samt *coaching* och *coachning* förekommer parallellt. Vacklan är ett tecken på att anpassningen hos dessa ord är under pågående process. I materialet konkurrerar också en försvenskad stavning *bodypumpare* med *bodypumper*, medan substantiven *bodybuilder* och *cheerleader* inte har fått några svenska avledningsändelser även om formerna *bodybuildare* och *cheerleadare* är helt möjliga i svenskan.

I det finska materialet har alla importord som hänvisar till person anpassats och förfinskats antingen med den finska avledningsändelsen *-ja*, som i *bodypumpaja* (*bodypumper*), *citytrekkaaja* (*trekker*), *naiscurlaaja* (efter *curling*), *karppaja* (efter *carb*), *snorklaaja* (efter *snorkeling*), *svingaaja* (efter *golf swing*) och *kilpa-aerobiccaaja* (efter *aerobic*), eller med ändelsen *-ri*, som i *cheerleaderi* (*cheerleader*), *skeittari* (*skateboarder/skater*), *sponsori* (*sponsor*), *surffari* (*surfer*) och *bodari* (*bodybuilder*). Två agentsubstantiv, blandlånen *freelance-toimittaja* (*freelance journalist*) och *stand-up-koomikko* (*stand-up comic*), har däremot bildats med hjälp av det inhemska ledet 'toimittaja' och det väletablerade äldre lånet 'koomikko'. Naturligtvis är det också möjligt att bilda nya agentsubstantiv genom

sammansättningar som två exempel till visar: *bodyfitness-kilpailija* och *on/off-liikkuja*. Materialet innehåller ännu ett importord som hänvisar till person, *silikonibimbo* (*silicone bimbo*). Man har inte behövt förfinska stavningen i efterledet *bimbo*, eftersom den ursprungliga engelska formen råkar följa den finska stavelsegränsen, vilket betyder att sammansättningen därmed inte har några problem med pluralis- eller kausböjningen.

Både det svenska och det finska materialet visar att engelska ord ofta får behålla åtminstone en del av den engelska stavningen. Jag har redan tagit upp orden *celluliter* och *coacher*, som har fått behålla bokstaven *c* i sin stavning, men i materialet finns också orden *acne* och *celiaki*, som är med den försvenskade stavningen *akne* och *keliaki* väletablerade importord, men trots det etablerade skrivsättet förekommer de i mitt material skrivna med *c* i stället för den inhemska bokstaven *k*. Intressant är också att även om det svenska substantivet *fitnessfajten* och verbet *fajtas* har fått en försvenskad stavning, förekommer parallellt substantivet *fighter*, som inte visar några tecken som helst på formell anpassning. På liknande sätt vacklar stavningen hos importordet *endorphin*, som i materialet förekommer både i sin ursprungliga form *endorphin* och i en försvenskad form *endorfin*. All vacklan och gynnandet av det engelska skrivsättet i materialet kan vara tecken på att importorden i fråga är relativt nya och att den formella anpassningen ännu är på gång, men de kan också förklaras med tidningens eventuella strävan efter en ungdomlig, trendig stil. En iakttagelse att många äldre importord har återtagit den ursprungliga engelska formen stöder denna hypotes. De är ord som borde vara välintegrerade i svenskan eftersom de finns i SAOL 10, det vill säga, de har ingått i svenskan före 1973, men enligt materialet har de börjat användas på ett mer ”engelskt” sätt vid sidan om den ”gamla” etablerade formen. Sådana ord är till exempel *dance* (i stället för *dans*), *jogging* (i stället för *joggning*), *boxing* (i stället för *boxning*), *marathon* (i stället för *maraton*) och *circus* (i stället för *cirkus*), samt de redan nämnda litet yngre orden *acne* och *celiaki*. Det förekommer ett motsvarande ord i det finska materialet, *shokki*, som i *Nykysuomen sanakirja* skrivs som *sokki* eller *šokki*.

Det finska materialet visar att en stor anpassningsförmåga krävs av importorden för att de ska kunna fungera i finska språket. Stavningen har förändrats i de flesta fall. I ordet *selluliitti* har bokstaven *c* i början av ordet förändrats till en inhemsk bokstav *s* och man har tillagt bokstaven *i* i stammen för att ordet ska motsvara det finska uttalet. Ytterligare gör regeln för stavelsegräns att den sista stavelsen slutar på vokal. Utöver *selluliitti* har orden *dippi*, *friikki*, *grippi*, *hitti*, *saitti* och *wokki* påverkats av regeln för stavelsegräns, där den sista stavelsen har

förfinskats och utformats till en kombination av konsonant och vokal. Enligt principen att ett och samma fonem i finskan alltid tecknas med en och samma bokstav (Leino 1989:32) har stavningen förändrats i orden *fiilis*, *friikki* och *saitti*. Importordet *kick back* har däremot fått behålla sitt ursprungliga engelska yttre. Lånets ortografi har varken påverkats av stavelsegräns, vokalharmoni, principen om motsvarighet av fonem och bokstav, eller regeln enligt vilken man skriver samman sina sammansatta ord. Ordet har även fått behålla den främmande bokstaven *c*. Från stavningens synpunkt har ordet *kick back* alltså inte alls etablerats i finskan, men praktiken avslöjar att om ordet uttalas på ett engelskt sätt realiserar både regeln för stavelsegräns och vokalharmonin. Vad mera är, kan man emellertid böja ordet i olika kasusformer, vilket ändå är det viktigaste för att ordet ska kunna fungera i finskan.

De flesta aerobicsklasserna har ett engelskt namn i båda tidningarna. Typiskt för det svenska materialet är att namnen på dessa aerobicsvarianter oftast skrivs med en stor initial enligt den engelska modellen, som exempelvis *Aqua Wellness* (passet i poolen), *BodyBalance*, *BodyCombat*, *BodyJam*, *BodyPump*, *Boot Camp*, *Disco Fever*, *PowerBox*, *PowerPilates*, *PowerYoga* och *Stretch*. Några namn förekommer också med en liten initial som *afrofunk*, *balletone*, *core*, *hi impact -aerobics*, *spirit groove*, *step* och *stripteaseaerobic*. Största delen av det finska materialet gynnar däremot skrivsättet med en liten bokstav i initial position, som exempelvis aerobicspassen *bodybalance*, *bodycombat*, *bodyjam*, *bodypump*, *bodystep*, *boxercise*, *circuit*, *funk*, *hiphop*, *hot yoga*, *house* och *pace*. De enda importerade passen som skrivs med en stor initial i det finska materialet är *Gravity Pilates*, *Gravity Group* och *Zumba*. Materialet avslöjar ytterligare tre intressanta fall där aerobicspassen skrivs med en stor initial, nämligen *Bollywood*, *Brasil Moves* och *Mamma Training*. Det som gör fallen speciella, är att dessa pass inte är importerade från den engelskspråkiga världen utan är trots sina engelska namn utvecklade i Finland. Jag kan bara spekulera om eventuella orsaker som har lett till valet av en stor initial i dessa fall. Kanske vill man ge ordet ett engelskt yttre för att få namnen att se trendigare och mer lockande ut, eller kanske vill man med den stora initialen betona att det är fråga om en benämning. Hur som helst, till dessa fall återkommer jag senare i avsnitt 5.5.

Det svenska materialet innehåller ett initialord, *rpm/RPM*, som står för två olika begrepp. Med en hänvisning till 'varv per minut' skrivs det med små bokstäver och med en hänvisning till en spinningklass skrivs namnet med stora bokstäver efter engelsk modell. I

båda materialen förekommer initialorden *pms* (*premenstrual syndrome*), *GI* (*Glycemic Index*) och *mp3* (*MPEG-1 Audio Layer 3*). I det svenska materialet förekommer också *BMI* (*Body Mass Index*), *bpm* (*beats per minut*) och *dvd* (*digital versatile disc/digital video disc*), och i det finska materialet *BMX* (*Bicycle Motocross*), *gps* (*global positioning system*) och *TNT* (*Tune and Natural Training*). Jag antar att dessa ord (med ett undantag, *TNT/Tune and Natural Training*) har lånats in som initialer, eftersom de också i engelskan används närmast som initialer.

I materialet finns det också några exempelord som har förkortats efter att de har importerats i det låntagande språket. Sådana ord är till exempel *nätet* (*internet*) i svenskan, och *fiilis* (*feeling*), *futis* (*football*), *offari* (*offroad*), *twinit* (*twin up skies*) och *silikonit* (*silicone breasts*) i finskan. Förekomsten av dessa förkortade ord tyder på att orden redan måste ha etablerat sig ganska bra, eftersom man förstås inte kan förkorta ord förrän betydelsen av ordet i dess ursprungliga form är känd bland en viss mängd språkbrukare. Argumentet stöds av det svenska exemplet *nätet*, eftersom *Internet* som begrepp redan är så välkänt bland språkbrukarna att förkortningen i allmänhet inte förorsakar missuppfattningar. Samma sak kan konstateras om de "talspråksaktiga" förkortningarna *fiilis* av *feeling* och *futis* av *football* i finskan, samt om *silikonit* som har förkortats av *silikonirinnat*. *Offari*, som har förkortats av engelskans *offroad*, och *twinit*, som har förkortats av *twin up-sukset*, kan däremot inte påstås vara allmänt kända ord, utan kännedomen om orden begränsas till en viss grupp språkbrukare som sysslar med utförsåkning eller freestyle. Den höga frekvensen och välkändheten i den här språkanvändargruppen, för vilken de förkortade formerna inte orsakar några problem, gör följaktligen att förkortningen är användbar.

5.2.5 Inhemskas motsvarigheter

I fall där det importerade substantivet har en svensk motsvarighet i *Fitness Magazine* favoriserar man ändå oftast det engelska ordet. Till exempel importordet *spinning* är i flitigt bruk medan den inhemska motsvarigheten *inomhuscykling* används väldigt sällan. Ett annat exempel utgörs av muskeln på armens baksida, som hellre kallas för *triceps* än för *armens baksida*, även om det inhemska uttrycket nog nämns i några artiklar. Oftare förekommer också engelskt *bodybuilding/bodybuildning* än svenskt *styrketräning* och *raw food* än *levande föda*, samt *bodybutter* oftare än *kroppssmör*, även om i samtliga fall både det främmande och det inhemska uttrycket används. Det finns också ett fall där ett importord och ett blandlån jämt konkurrerar med varandra, nämligen *cyberspace* och *cyberrymd*.

Levande föda och *kroppsmör* utgör intressanta fall, eftersom de ser ut som inhemska motsvarigheter till lånen *raw food* (det förekommer också *living food* i engelskan) och *bodybutter*, även om de egentligen också är lån från engelskan. Tricket ligger bara i lånetypen. Medan *raw food* och *bodybutter* hör till kategorin av direkta lån, utgör *levande föda* och *kroppsmör* exempel på översättningslån (till detta återkommer jag i 5.3). Valet mellan originalet och den inhemska motsvarigheten, eller mellan originalet och den försvenskade stavningen (t.ex. *-ing* -> *-ning* och *-er* -> *-are*), tycks inte följa någon regel i materialet utan påverkas troligen individuellt av flera faktorer hos ordet, såsom frekvensen, åldern, funktionen och kontexten där ordet förekommer.

Jämfört med svenska *Fitness Magazine* tycks finska *Fitness* däremot gynna inhemska motsvarigheter litet mer än den svenskspråkiga tidningen. Fenomenet inomhuscykling kallas nog för *spinning* också i finskan, men fenomenet 'levande föda' kallas enbart för *elävä ravinto* (vilket utgör ett exempel på ett översättningslån) och man talar till exempel hellre om *kehonrakennus* än *bodybuilding* eller *bodaaminen/bodaus*, och om *vartalovoide* än *bodylotion*. Om ett främmande uttryck förekommer i det finska materialet, förknippas det oftast med den inhemska motsvarigheten med en förklaring som många exempel i materialet visar: *basaliooman eli tyvisyöpä*, *diureetti eli nesteenpoistaja*, *double push eli tuplapotku*, *estrogeeni eli naissukuhormoni*, *hot yoga eli lämpöjooga*, *kiteboarding eli leijasurffaus*, *punchline eli varsinainen huumoripläjäys*, *staattiset pidot eli hoover*, *spotit eli surffaukseen sopivat paikat*, *testosteronit eli miessukuhormonit*, *triceps eli ojentajat* och *wakeboard eli vesilautailu*.

5.2.6 Verb

Verben i det svenska materialet för inga stora omvälvningar med sig, utan alla verb tillhör den första konjugationen som inlånade verb vanligen gör (Chrystal 1988:89f.). Det svenska suffixet *-a* har lagts direkt till stammen, som exemplen i den följande tabellen visar.

Tabell 5: De importerade verben i svenska materialet

svensk material	engelsk modell	förklaring
<i>bodypumpa</i>	<i>bodypump</i>	köra bodypump
<i>chatta</i>	<i>chatt</i>	diskutera/skriva online på Internet
<i>dejta</i>	<i>date</i>	träffas

<i>dosera</i>	<i>dose</i>	portionera
<i>fajtas</i>	<i>fight</i>	slåss
<i>funka</i>	<i>funk</i>	dansa funk
<i>googla</i>	<i>google</i>	söka information på Internet med hjälp av söktjänsten google
<i>hotta upp</i>	<i>hot up</i>	göra någonting mer dynamisk
<i>mejla</i>	<i>mail</i>	sända e-post
<i>peppa upp</i>	<i>pep up</i>	heja på/elda någon
<i>powerwalka</i>	<i>powerwalk</i>	promenera effektivt
<i>pronera</i>	<i>pronote</i>	stiga felaktigt med fötterna
<i>pumpa</i>	<i>pump</i>	lyfta tyngder rytmiskt
<i>pusha</i>	<i>push</i>	lyfta tyngder på gymmet
<i>remixa</i>	<i>remix</i>	fixa och blanda låtar
<i>shoppa</i>	<i>shop</i>	handla
<i>spinna</i>	<i>spin</i>	köra inomhuscykel i ett spinningpass
<i>stretcha</i>	<i>stretch</i>	sträcka på sig
<i>strippa</i>	<i>strip</i>	utföra striptease
<i>surfa (på Internet)</i>	<i>surf</i>	bläddra i www-sidorna på Internet
<i>tajta till (rumpan)</i>	<i>tighten</i>	göra rumpan fastare
<i>tona (kroppen)</i>	<i>tune (body)</i>	forma kroppen

Alla dessa verb har anpassat sig på det sättet väl att de går att böja i första deklination. Detta är viktigt för verbets centrala position i satsen. Exempelen har anpassat sig till den svenska stavningen på olika sätt. Man har fördubblat slutkonsonanten i *hotta upp*, *chatta*, *peppa upp*, *shoppa*, *strippa* och *spinna*, och strukit det stumma *-e:et* i verben *date*, *dosera*, *googla*, *pronera* och *tona*. Verben *dosera* och *pronera* är därtill avledda med suffixet *-era*, och stavningen hos *dejta*, *fajtas*, *mejla* och *tajta till* har försvenskats enligt uttalet.

Antalet engelska importerade verb i det finska materialet är avsevärt mindre än i det svenska materialet. Skillnaden i antal kan bero just på verbets centrala ställning i satsen. Man gynnar

inhemska verb eftersom om man inte vet vad verbet i satsen betyder, kan hela meningen vara svår att förstå. Verbet måste vara genomskinnligt och lätt att hantera. Engelska verb i finskan drabbas av mycket tryck på förändringar för att anpassa sig i finskan, och de skiljer sig ändå vanligtvis tydligt från inhemska ord. Man gynnar kanske inhemska verb i materialet just för lätthanteringen och förståelsens skull. Tabellen nedan presenterar alla engelska importerade verb som förekommer i finska materialet.

Tabell 6: De importerade verben i finska materialet

finsk material	engelsk modell	förklaring
<i>addiktoida</i>	<i>addict</i>	få någon att bli beroende av någonting
<i>addiktoitua</i>	<i>addict</i>	bli beroende av någonting
<i>blokata</i>	<i>block</i>	hindra backar att spela (i fotboll)
<i>buuata</i>	<i>boo</i>	man ropar 'buu' när man vill visa att man inte tycker om någonting
<i>jojoilla</i>	<i>yo-yo</i>	röra sig fram och tillbaka
<i>missata</i>	<i>miss</i>	misslyckas i någonting eller förlora chansen att göra någonting
<i>pumpata</i>	<i>pump</i>	lyfta tyngder rytmiskt
<i>wokata</i>	<i>wok</i>	laga mat i en wokpanna

Tabellen visar fyra olika avledningsändelser med hjälp av vilka man har bildat nya verb av de importerade orden. Verben *blokata*, *buuata*, *missata*, *pumpata* och *wokata* representerar en vanlig typ där verb har avletts med ändelsen *-ta-*. Verbet *addiktoida* och verbet *addiktoitua*, med reflexiv betydelse, har en förebild i det engelska ordet *addict*. Förmodligen är det substantivet *addict* som först har importerats till finskan och som man sedan har avlett till verb som *addiktoida* och *addiktoitua*. De utgör exempelfall på hur ett importord har blivit produktivt i finskan när man med hjälp av avledning har bildat nya ord. Verbet *jojoilla* är däremot avlett med avledningsändelsen *-ile-* från det engelska nomenet *yo-yo* (jämför: minä *jojoilen*, sinä *jojoilet*, hän *jojoilee*).

5.2.7 Adjektiv

Adjektiven i materialet är väldigt få och i *Fitness Magazine* förekommer de oftast i sådana kontexter där ingen böjning krävs. Några adjektiv har dock böjts enligt de svenska böjningsreglerna, som till exempel adjektiven *brainstorm* och *cool* i de följande satserna:

”*Brainstorma* lösningar och idéer på alternativ skulle kunna hjälpa dig” (nr 10 2006:91).

”Möt *coola* danstjejen Misty” (nr 5 2006:13).

”Bodyjam är [...] ett fartfyllt danspass med *coola* moves till den hetaste musiken” (nr 8 2006:64).

”Fitness har satt ihop fyra *coola* stilar för dig som vill svettas och se trendig ut på träningspasset” (nr 2 2006:51).

Trots sin främmande stavning visar sig adjektivet *cool* vara välanpassat i det svenska språksystemet. Utöver att ordet kan kongruensböjas *cool*, *coolt*, *coola*, förekommer det också med svenska förleder i *råcool*, *störtcool* och *icke-cool*. Vidare kan det kompareras med suffix i *coolare* och *coolaste* som i satsen:

”*Coolaste* trycket har den här väskan” (nr 9 2006:61).

Om man enbart ser på saken ur böjningens perspektiv har adjektivet *cool* etablerat sig väldigt bra i svenskan, men ordets yttre har helt behållit den ursprungliga engelska formen. Att ordet har behållit den främmande stavningen, beror troligtvis på faktumet att den hypotetiska försvenskade stavningen *kol* skulle se ut som grundämnet 'kol', vilket skulle leda till missuppfattningar.

Ett annat adjektiv som har anpassat sig bra är *tight*. Det har fått en försvenskad stavning och går att böja *tajt*, *tajt*, *tajta*, *tajtare*, *tajtast*. Dessutom visar adjektivet hög frekvens i materialet, vilket för sin del tyder på hög grad av etablering. Det finns emellertid ett undantag i bruket av detta adjektiv i en och samma artikel i *Fitness Magazine* nr 2. Artikeln innehåller nämligen både den ursprungliga versionen *tight* och den välförsvenskade versionen *tajt*, som följande exempel visar:

”Linningen sitter *tight* runt midjan för att hålla byxan på plats [...]” (nr 2 2006:59).

”Med ett par *tajta* jazzbyxor kan du ta ut svängarna utan att trassla in dig i överflödigt tyg” (nr 2 2006:56).

Det finns också adjektiv i materialet som inte kan böjas, utan de står i strid med de svenska böjningsreglerna. Sådana adjektiv är *basic*, *crazy* och ”*hardcore*”, vilka illustreras med de följande satserna:

”Även om rörelserna är *basic* [...]” (nr 1 2006:45).

”Det var litet *crazy*” (nr 1 2006:41).

”Den som vill träna riktigt ”*hardcore*” [...] (nr 2 2006:46).

De engelska suffixen i *ecological*, *toxicological*, *spacy* och *stretchy* har byts ut mot de svenska ändelserna *-isk* och *-ig*, vilket resulterat i *ekologisk*, *toxikologisk*, *spejsig* och *stretchig*. Utbyte gör det möjligt att böja de importerade adjektiven på samma sätt som inhemska adjektiv. I fyra fall är adjektivet en så väsentlig del av en substantivfras att de inte kan behandlas separat. Dessa är *baggy jeans*, *metabolic typing*, *raw food* och *functional food*. Ett motsvarande fall i det finska materialet utgörs av *anaboliset steroidit*. I fyra fall, *new age-inriktad*, *shoppingsugen*, *superstylad* och *wellnessinspirerad*, är particip avledda från verb och används som adjektiv.

Det finska materialet avslöjar bara fem importerade engelska adjektiv. De är *ergonominen* (*ergonomical*), *geoterminen* (*geotermic*), *motorinen* (*motor coordination*), *new age-henkinen* och *sporttinen* (*sporty*). De fyra först nämnda är adjektiv som bara förekommer i speciella sammanhang, medan *sporttinen* är ett vanligt adjektiv i finskan. Substantivet *new age* har kombinerats med det finska efterledet *henkinen*, vilket resulterat i ett adjektiv, medan de andra exemplen är avledda med den finska avledningsändelsen *-inen*. De finska ändelserna möjliggör att orden böjs i numerus och kasus, samt kompareras. Det kan ännu tilläggas att adjektiven *ergonomisk*, *motorisk* och *sportig* också förekommer i det svenska *Fitness Magazine*, men eftersom de redan finns i SAOL 10 har jag uteslutit dem från materialet.

5.3 Begreppslån i materialet

Tack vare det inhemska yttre utgör begreppslån en intressant lånetyp bland alla engelska lån i materialet. Det kan konstateras att det främmande ursprunget givetvis är lättare att fastslå när det gäller direkta lån, än när det gäller begreppslån, som ju ser ut som inhemska ord. Av

detta skäl var det ganska svårt att upptäcka begreppslån i tidningarna, men jag lyckades ändå hitta några exempel på bägge typerna, det vill säga på översättningslån och betydelselån. Jag kan emellertid inte hävda att jag har upptäckt alla begreppslån som förekommer i årgång 2006 av respektive tidning. Hur som helst, presenterar tabellerna nedan de exempel på översättningslån och betydelselån som jag registrerat. Speciellt översättningslån tycks vara relativt populära i bägge tidningarna. Om samma importord som förekommer i *Fitness Magazine* också kan hittas i *Fitness*, står det i tabellen. Och vice versa. Streck betyder att det inte förekommer någon motsvarighet. Parentes betyder att ordet har förekommit i materialet, men att det inte representerar respektive lånetyp (det vill säga översättningslån eller betydelselån) i språket i fråga utan någon annan. Jag tar dem ändå med för att visa att importorden i materialet inte sällan har inlånats för samma begrepp i *Fitness Magazine* och i *Fitness*.

Tabell 7: Översättningslån i materialet

Översättningslån		
svenska materialet	finska materialet	engelska modellen
<i>(ansikts/fotlotion)</i>	<i>vartalovoide</i>	<i>face/foot/bodylotion</i>
<i>(bodybuilding)</i>	<i>kehonrakennus</i>	<i>bodybuilding</i>
<i>bränn fett/kalorier</i>	<i>polttaa rasvaa/kaloreita</i>	<i>burn fat/calories</i>
<i>dokusåpa</i>	-	<i>docusoup</i>
<i>ekologisk mat</i>	<i>luomu ruoka</i>	<i>organic food</i>
<i>hemsida</i>	<i>kotisivu</i>	<i>homepage</i>
<i>här-och-nu-medvetande</i>	-	<i>here and now</i>
<i>jojobantning</i>	<i>jojodieetti</i>	<i>yo-yo diet</i>
<i>kroppsmör</i>	-	<i>bodybutter</i>
<i>mobiltelefon</i>	-	<i>mobile phone</i>
<i>måste-ha-produkter</i>	-	<i>must-have-products</i>
<i>nolltolerans</i>	<i>nollatoleranssi</i>	<i>zero tolerance</i>
<i>personlig tränare/träning</i>	<i>(personal trainer)</i>	<i>personal trainer/training</i>
<i>sexsymbol</i>	-	<i>sex symbol</i>
<i>steg för steg</i>	-	<i>step by step</i>
<i>ta max</i>	-	<i>take max(imal)</i>
<i>(t-shirt)</i>	<i>t-paita</i>	<i>t-shirt</i>

<i>återhämtningsdrycker</i>	<i>palautumisjuoma</i>	<i>recovery drinks</i>
-	<i>itseruskettava voide</i>	<i>self-tanning lotion</i>
-	<i>keho ja mieli –lajit</i>	<i>body and mind exercise</i>
-	<i>leijasurffaus</i>	<i>kiteboarding</i>
-	<i>vuoristotauti</i>	<i>acute mountain sickness</i>
-	<i>vesilautailu</i>	<i>wakeboard</i>

Som tabellen visar kategoriseras lånen *vartalovoide*, *kehonrakennus* och *t-paita* i finskan som översättningslån, medan *ansikstslotion* i svenskan tillhör lånetypen blandlån, eftersom det innehåller både ett främmande och ett inhemskt led, och *bodybuilding* och *t-shirt* som direkta lån, eftersom de inte har översatts till svenskan utan importerats i sin ursprungliga engelska form. På samma sätt representerar *personlig tränare* i svenskan typen översättningslån, medan *personal trainer* i finskan tillhör direkta lån. Skälet till att det engelska uttrycket *personal trainer* inte har översatts till finskan kan vara att det hypotetiskt motsvarande finska uttrycket *henkilökohtainen valmentaja* hänvisar till ett redan befintligt begrepp, alltså till 'tränare som varje professionellt tränande idrottsman och sportlag har'. I engelskan hänvisar man däremot ofta till denna slags tränare hellre med ordet *coach*, och även svenskan gynnar enligt mitt material detta ord i sådana kontexter.

Det bör också tilläggas reservationen att fast ordet eller uttrycket ser ut som översättningslån, kan man inte alltid vara säker på om det verkligen är fråga om inlånandet av den främmande modellen, eller om det är fråga om en självständig ordbildningsprocess (Häkkinen 1990:270). Översättningslånet *jojodieetti* i det finska materialet utgör ett exempel på ett sådant fall. Båda leden, *jojo* och *dieetti*, är nämligen ursprungligen importerade direkta lån, men jag behandlar dem inte som direkta lån, utan som översättningslån, eftersom båda orden finns i *Nykysuomen sanakirja*, vilket betyder att de redan har förekommit i finskan relativt länge, och således är väletablerade och allmänt kända ord i finskan. Orden står där nog i deras ursprungliga betydelser, *jojo* som 'leksaker' och *dieetti* som 'medicinskt beordrad kost', men sedermera har *jojo* ytterligare tillagt med en betydelse som beskriver 'rörelsen av och an' i allmänhet, och numera förknippas *dieetti* generellt med 'bantningskost'. Att behandla *jojodieetti* som översättningslån och inte som resultat av en självständig ordbildningsprocess, baserar jag på ett argument av Kaisa Häkkinen. Hon (1990:270) konstaterar att om ett uttryck inte beskriver dagens inhemska företeelser är det förmodligen ett översättningslån.

Jag antar att begreppet 'jojobantning' inte har uppstått i Finland, utan i den engelskspråkiga världen, eftersom det har strömmat massor av olika dieter, bantningstips och -mediciner därifrån sedan västerlänningarna började gå upp i vikt.

I mina exempel är det lätt att konstatera det klara sambandet mellan den engelska modellen och den finska översättningen, men saken är egentligen inte så enkel. Om man tar hänsyn till att det språk som mest har påverkat finskan genom tiderna, egentligen inte är engelskan utan svenskan (Häkkinen 2003:44), blir saken komplicerad. Som exemplen på översättningslån ovan visar, har många översättningslån som kan hittas i finskan sina motsvarigheter i svenskan, vilket resulterar i en slutsats att man inte säkert kan fastslå om lånet har bildats efter den engelska modellen, eller om man har följt det svenska exemplet. Med andra ord har lånet lika väl ha kunnat komma till finskan via svenskan som direkt från engelskan (Häkkinen 1990:271). Svenskan och engelskan tillhör de indoeuropeiska språken, och eftersom de är närbesläktade, är det ibland svårt att dra säkra slutsatser vilken källa lånen till finskan ursprungligen kommer från (Häkkinen 1990:230). Om man vill spekulera vidare om saken, måste man erkänna att det också finns en möjlighet, även om ganska liten, att lånet ursprungligen kommer från något tredje språk. Vad jag ännu vill tillägga är att man inte heller kan vara säker på om de översättningslån i svenskan som ser ut som om de vore bildade efter engelskans modell, egentligen är bildade efter den, eller om de också är resultat av en självständig ordbildningsprocess. Modellen kan också ha kommit till svenskan via något annat språk än engelskan. Jag spekulerar inte vidare om det här i denna undersökning, utan antar att alla översättningslån av sådana här fall i materialet är av engelskt ursprung. Detta anser jag av två skäl: För det första består materialet av relativt nya lån, och som jag tidigare har konstaterat, har engelskans betydelse som långivande språk i svenskan och i finskan blivit allt viktigare under de senaste årtiondena. På grund av detta vågar jag dra slutsatsen att de översättningslån i materialet som tydligen har bildats efter en modell i engelskan sannolikt också kommer direkt från engelskan, inte via något annat språk. För det andra koncentrerar jag mig i denna undersökning mest på direkta lån, och de översättningslån som jag tar upp, representerar snarare bara exempel på denna lånetyp än några egentliga resultat.

Det måste också konstateras att även om något begreppslån inte finns vare sig i det svenska eller det finska materialet, betyder det dock inte att lånet i fråga inte alls förekommer i den ena eller det andra språket, utan att det bara inte har använts i *Fitness Magazine* eller *Fitness*

under 2006. Man använder allmänt till exempel ordet *seksisymboli* och begreppet *tässä ja nyt* i finskan, och *bergsjukan* finns i det svenska ordförrådet, även om inte något av dem förekommer i materialet. Materialet innehåller däremot ett litet antal betydelselån som presenteras i den följande tabellen:

Tabell 8: Betydelselån i materialet

Betydelselån		
svenska materialet	finska materialet	engelska modellen
<i>vara inne</i>	<i>(olla out)</i>	<i>to be in</i>
<i>ta skit</i>	-	<i>take shit</i>
<i>ett måste</i>	-	<i>a must</i>
<i>levande föda</i>	<i>elävä ravinto</i>	<i>living food (raw food)</i>
-	<i>pähkinänkuoressa</i>	<i>in a nut shell</i>

Vara inne i betydelsen 'vara på modet' är ett exempel på betydelselån i materialet, där man har lånat över en ny betydelse från ett engelskt uttryck till redan existerande inhemska element. Uttrycket *ta skit* i sin abstrakta betydelse och *ett måste* som substantiv är andra exempel på betydelselån i det svenska materialet.

Exemplet på betydelselån i det finska materialet, *pähkinänkuoressa*, känner man också i svenskan, men det motsvarande uttrycket i svenskan, *i ett nötskal*, förekommer inte i mina nummer av *Fitness Magazine*. Det finska materialet avslöjar att man i finskan använder en motsvarande konstruktion för det svenska uttrycket *vara inne*, fast i en motsatt betydelse, nämligen *olla out* i betydelsen 'inte vara i modet'. I finskan utgör detta lån emellertid inget exempel på betydelselån. Ordkombinationen *olla* och *out* skapar samma begrepp som den engelska förebilden *to be out*, men *out* är importerat till finskan och utgör följaktligen ett exempel på direkta lån. Uttrycket *olla ulkona* (som inte förekommer i materialet) i sin abstrakta mening, skulle ha varit ett exempel på betydelselån, men *olla out* i finskan utformar närmast ett blandlån, eftersom det innehåller både inhemska och främmande element. På blandlån i materialet ska jag ta en närmare titt på i det följande avsnittet.

5.4 Blandlån i materialet

Vid sidan om direkta lån och begreppslån finns det många blandlån i båda materialen. Det är logiskt att gynna blandlån, eftersom de har lättare att etablera sig i språket än direkta lån, tack vare de inhemska morfem de delvis består av. Största delen av blandlånen både i det svenska och det finska materialet är sammansättningar bildade av ett engelskt förled och ett inhemskt efterled, såsom *ansiktslotion* (*face lotion*), *crazycykling* (*crazy cycling*), *cyberrymd* (*cyberspace*), *färgdisplay* (*colour display*), *mindträning* (*mind exercise*), *sexpack* (*sixpack*), *sockerpeak* (*suger peak*) och *webbsida* (*webbsite*) i det svenska materialet, och *barbequekastike* (*barbeque dressing*), *flow-ilmio* (*flow phenomenon*), *freelance-toimittaja* (*freelance journalist*), *geokätchentä* (*geocatching*), *geokätkö* (*geocatch*), *käyttäjäprofiili* (*user profile*), *offpiste* (*offpist*), *ranking-lista* (*ranking list*) *silikonirinnat* (*silicone breasts*), *stand-up-koomikko* (*stand up comic*), *stuntmies* (*stuntman*) och *volleypallo* (*volleyball*) i det finska materialet.

Det är ganska svårt att bestämma om en sammansättning med ett främmande och ett inhemskt led egentligen är ett blandlån, eller om det är fråga om en självständig ordbildningsprocess, där det främmande ordet har blivit produktivt i det låntagande språket på det sättet att det kan användas att bilda sammansättningar. De ovan nämnda exemplen har jag betraktat som blandlån, eftersom fenomenen som man hänvisar till med dessa sammansättningar är sådana som har lånats in i svenskan/finskan i sin helhet. Jag har alltså utgått från att om det främmande leDET redan har funnits inlånat i språket, är det inte ett blandlån.

5.5 Pseudolån i materialet

I det svenska materialet förekommer ordet *innebandy* och i det finska materialet *salibandy*, vilka står för samma fenomen. *Innebandy/salibandy* är en nordisk innovation, och därför finns inte ordet trots det engelska efterledet i motsvarande betydelse i engelskan, där fenomenet i fråga kallas för *floorball*. Orden *innebandy* och *salibandy* representerar således exempel på pseudolån. De tidigare nämnda finska aerobicsklasserna *Bollywood*, *Brasil Moves* och *Mamma Training*, samt ännu ett pass som har utvecklats i Finland, *etnobic*, representerar också pseudolån på det sättet att de i engelskan inte står för samma begrepp som de hänvisar till i finskan. Även det svenska materialet innehåller två pass med engelska namn som har uppstått i Sverige, *powerhour* och *Gothenburg City Ballet*.

Båda tidningarna innehåller också ett lustigt exempel på hur man har bildat ett helt nytt uttryck av engelskt språk gods efter någon redan befintlig modell. I *Fitness Magazine* har man bildat ett nytt begrepp ”*after-dance*” efter modellen ”*after-ski*” (’fester efter utförsåkning’) och i en artikel om magens anatomi i *Fitness* talar man om *eightpack* i stället för *sixpack*, som satserna visar:

”Efter klassen samlas vi till ”*after-dance*” [...] (*Fitness Magazine* nr 1 2006:41).

”Jaokkeiden määrän huomioon ottaen oikeampi nimitys *sixpackille* olisikin *eightpack*” (*Fitness* nr 1–2 2006:39).

För att man ska kunna ”leka” på det här viset med ord och bli förstådd, krävs dock att både språkbrukaren och -mottagaren redan känner till det ursprungliga ord som man lekar med. Dessa konstruktioner förblir sannolikt ett en gångs citatlån.

Fitness nr 3 (2006:52) innehåller ännu ett exempel på fall som visar på den mångsidiga påverkan av engelska språket i finskan. Detta exempel är en finsk uppfinning som har fått ett engelskt namn, *EPOC*, efter *Excess Post Exercise Oxygen Consumption*, vilket står för det syre som kroppen förbrukar efter ett träningspass. Här är det emellertid inte fråga om ett pseudolån, eftersom företeelsen med detta namn är internationellt känd. Med det engelska namnet har man troligtvis velat underlätta uppfinningens marknadsföring utomlands.

6 SAMMANFATTNING

Detta kapitel sammanfattar de viktigaste resultaten av denna pro gradu-avhandling. Kapitlet avslutas med en diskussion där jag tar upp de problem som jag har stött på under undersökningsprocessen.

6.1 Resultat

Mitt syfte har varit att redogöra för engelskans påverkan på svenskan och finskan i den svenska tidningen *Fitness Magazine* och i den finska tidningen *Fitness* under en ettårsperiod. Jag ville utreda vad för slags ord som importeras från engelskan och hur de etableras och anpassas i de låntagande språken. Ytterligare ville jag jämföra det svenska och det finska materialet och resultaten med varandra.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att det ofta är påfallande stora likheter mellan det svenska och det finska materialet. Materialet visar att det väldigt ofta är samma begrepp och samma slags ord som man importerar i svenskan och i finskan, till exempel namn på nya företeelser som aerobicsklasser. Jag observerade också att även om man ofta har lånat in samma företeelser, har resultatet inte alltid blivit exakt detsamma. Till exempel *t-shirt* i svenskan har importerats som direktlån men *t-paita* i finskan representerar översättninglån.

Engelskans trendiga prägel, tidningarnas unga läsekrets och det ständiga behovet av nya namn på nya företeelser inom fitness har en direkt inverkan på antalet engelska importord och uttryck i båda tidningarna. Den största inverkan gäller ordförrådet, vilket berikas av engelska direkta lån, begreppslån och blandlån. Jag koncentrerade mig speciellt på direkta lån, eftersom de utgör majoriteten av materialet och är intressanta därför att de måste anpassas till svenskan och finskan.

Substantiven utgör en tydlig majoritet av orden som lättast lånas in i båda tidningarna. I det svenska materialet är de också ord som mest drabbas av problem med anpassningen, eftersom man måste bestämma över genus och plural. En stor del av materialets substantiv har fått ett svenskt genus vilket betyder att dessa ord i svenskan redan är ganska väletablerade och står på nivån 'främmande ord'. Tack vare genuset går de att böja i svenskan. Avgörande för valet av genus verkar ha varit antingen ordets betydelse eller form med resultatet att de flesta substantiv blir utrala. Utrala substantiv som går att kombinera med en svensk pluraländelse får antingen ändelsen *-ar* eller *-er*, och materialets få neutrala substantiv får antingen pluraländelsen *-n* eller de står utan något suffix. Största delen av substantiven behåller ändå den engelska *s*-pluralen, vilket är ett tecken på engelskans växande påverkan. Tendensen är också att de importerade engelska substantiven ofta undviker såväl valet av genus, markeringen av bestämdheten som pluralformen genom att stå i nominal position i satsen.

Likadant står de engelska substantiven i det finska materialet ofta i nominal position, men de flesta substantiven går ändå att böja i de finska kasusformerna både i singularis och i pluralis. För att kunna böjas i kasus drabbas de oftast av förändringar i stavningen, särskilt i den sista stavelsen. Dessa förändringar styrs av komplicerade faktorer som stavelsegräns, ljudväxlingar, vokalharmoni och diftonger.

Största delen direkta lån i båda materialen har ändå mycket av sina främmande drag kvar, särskilt i svenskan, där tendensen är att importorden allt oftare får behålla det främmande yttre. Vad gäller substantiv låter man oftare bli att fördubbla slutkonsonanten än för att fördubbla den, man gynnar den engelska substantivändelsen *-ing* i stället för den svenska motsvarigheten *-ning* i de allra nyaste importorden och agentsubstantivet som *bodypumper* konkurrerar med den försvenskade *bodypumparen*. I finskan accepteras däremot bara den inhemska formen *bodypumppaaja*, vilket går att böja i kasus tack vare den inhemska avledningsändelsen. Främmande bokstäver byts oftare ut i det finska materialet än i det svenska, där tendensen är att särskilt de allra nyaste orden får behålla sitt främmande yttre. Det svenska materialet avslöjar också att äldre lån ibland även kan återta sin ursprungliga engelska form i stället för den redan etablerade formen. De flesta orden i materialet är emellertid så pass nya, att deras etablering förmodligen ännu är i gång, vilket delvis förklarar varför importorden oftast inte har drabbats av stora förändringar på den ortografiska sidan.

Verb och adjektiv i materialet har anpassat sig väl till svenskan eftersom de inte kräver så mycket av böjningen. De importerade verben böjs alltid enligt den första konjugationen och stavningen förändras oftast genom att fördubbla slutkonsonanten. Adjektiven är antingen oböjliga enligt engelsk modell eller de kan kongruensböjas normalt som svenska adjektiv. Ofta får de också ett svenskt avledningssuffix eller används i kontexter där inte någon böjning krävs. Antalet engelska verb och adjektiv i det finska materialet är mindre än i det svenska. Liksom i svenskan har de importerade verben i det finska materialet inga problem med böjningen, eftersom de alla är avledda med finska avledningändelser. Adjektiven har inte heller några svårigheter med böjningen för de har alla förfinskats med en finsk avledningsändelse *-inen*.

Materialet visar att engelskan ger svenskan och finskan nya ord, men att de ofta står i strid med de svenska och finska skrivreglerna. I det svenska materialet skriver man ofta de sammansatta engelska orden isär och i det finska materialet förbindas ett engelskt och ett finskt led ofta med bindestreck. Största delen av de svenska sammansättningar som är konstruerade av ett engelskt och ett svenskt led skrivs däremot samman. Detta kan bero på att två germanska språk går lättare att foga ihop än språk som härstammar från olika urspråk, som engelskan och finskan. I det finska materialet förekommer några exempel på tautologi, vilket underlättar förståelsen av ordet, men vilket också tyder på att de engelska orden ofta uppfattas som främmande i finskan.

Om ett engelskt importord har en inhemsk motsvarighet favoriserar man den i finskan medan svenskan gynnar det engelska alternativet. Namnet på olika aerobicspass skrivs ofta med en stor initial i *Fitness Magazine* medan *Fitness* gynnar en liten initial. Släktskapen mellan engelskan och svenskan har antagligen betydelse för att främmande ord och importordens främmande drag lättare accepteras i svenskan än i finskan. Man kan även se att engelskan inte bara påverkar ordförrådet utan i någon mån också grammatiken. Detta syns i det svenska materialet där man har skapat ett substantiv *måste* av ett verb enligt en engelsk modell.

Importorden kan bli produktiva både i svenskan och i finskan. Ordens betydelse kan utvidgas och de kan tilläggas inhemska led vilka resulterar i nya ord, oftast sammansättningar. Båda tidningarna innehåller ett stort antal sammansättningar med ett främmande förled och ett inhemskt efterled. Populariteten av sådana sammansättningar beror förmodligen på att de är lätta att böja. Båda språken, men särskilt finskan, avleder nya ord också genom att lägga inhemska avledningsändelser till importerade engelska ord, som till exempel *addiktoida* och *addiktoitua*.

Utöver direkta lån innehåller båda tidningarna begreppslån, dvs. översättningslån och betydelselån, samt blandlån och pseudolån. Många översättningslån som förekommer i den ena tidningen förekommer också ofta i den andra, men uttrycket kan då representera någon annan lånetyp. Problemet med begreppslån är att man inte alltid kan fastslå om uttrycket är bildat efter en engelsk modell eller om det är en result av en självständig ordbildningsprocess. Materialet avslöjar att engelskan även kan utnyttjas när man ger namn på företeelser som har uppstått i Sverige eller Finland.

6.2 Diskussion

Under undersökningsprocessen stötte jag på många svårigheter som måste lösas. För det första var det inte helt oproblematiskt att konstatera vilka ord i tidningarna som verkligen kommer från engelskan. Ibland ser ord ut som om de vore engelska men är det ursprungligen inte, eftersom engelskan också har påverkats av andra språk, till exemplen av latin och franska, samt ursprungsbefolkningars och immigranternas språk i Amerika. Av detta skäl kan man inte alltid vara säker på om ordet är ur engelskt ursprung eller om det egentligen representerar ett importord i engelskan. Om ordet ändå kommer till svenskan och finskan från engelskan har jag behandlat det som ett engelskt lån. Detta motiverar jag med att de importord som förekommer i tidningarna representerar så pass nya ord att sannolikheten att

de har uppstått i den engelskspråkiga världen, där största delen av nya företeelser inom fitness uppstår, är rätt stor.

Orden som ser ut som engelska, till exempel de många namnen på olika aerobicsvarianter i tidningarna, kan också vara utvecklade i andra länder och bara givna ett engelskt namn, som till exempel några svenska och finska pseudolån som förekommer i materialet. Jag har ändå antagit att alla nya aerobicsvarianter med ett engelskt namn som presenteras i tidningarna kommer från den engelskspråkiga världen, om inte en annan källa nämns.

För det andra är det självklart inte bara svenska och finska som har påverkats av engelskan utan många andra språk har också lånat in ord och uttryck från engelskan. Det leder till att de ord som ursprungligen är engelska kan komma till svenskan och finskan via något annat språk. Det gäller speciellt finskan, som under årens lopp har påverkats mycket av svenskan. I denna undersökning har jag ändå utgått ifrån att på de områden som tidningarna representerar har svenskan inte haft något övertag över finskan. Nya företeelser i dagens fitnessvärld är lika lätt tillgängliga för finskan som för svenskan och materialet bevisar att båda tidningarna är väl uppdaterade om vad som händer inom branschen även om det ständigt förändras.

Importorden i det svenska materialet har importerats i svenskan efter 1973 medan orden i det finska materialet innehåller ord som har importerats till finskan efter 1961. Detta innebär att resultatet inte är jämförbart i alla avseenden, eftersom många ord som inte förekommer i finskan före 1961, och alltså tas med i undersökningen, redan finns i svenskan när man kommer till 1973. Det betyder att det finska materialet innehåller ord som har uteslutits ur det svenska materialet. Sådana ord är bland annat *ergonomia* (i svenskan förekommer ordet som *ergonomisk*), *broiler* (*broiler*), *freelance* (*frilans*), *motorinen* (*motorisk*), *projekti* (*projekt*), *sponsori* (*sponsor*) och *sport* (*sport*). Egentligen spelar detta ändå ingen större roll för denna studie, eftersom metoden för denna undersökning inte har varit kvantitativ utan kvalitativ. Framför allt har jag velat studera anpassning av engelska importord i svenskan och i finskan, inte antalet engelska importord i tidningarna.

För varje exempelord har jag tagit ställning till den troligaste inlåningsstrategin men några ord vållade problem. Till exempel *jojodieetti* var ett sådant ord där det var svårt att säga om det var ett anpassat direktlån eller en översättning som var den troligaste tolkningen. Detta

löste jag genom att ta ordet som översättningslån eftersom leden *jojo* och *dieetti* är så pass väletablerade importord att de redan förekommer i *Nykysuomen sanakirja*.

Även om denna studie visar några trender och praxis hur man behandlar engelska importord i svenskan och i finskan, är det dock förhastat att dra några generella slutsatser av resultaten, eftersom man måste komma ihåg att denna avhandling bara gäller två tidningar. Å ena sidan representerar dessa tidningar nog sådana ämnesområden som ofta lånar in ord och uttryck från engelskan, men å andra sidan är stilen i artiklarna ofta saklig och sakkunnet, vilket minskar antalet trendiga importord i materialet. Det betyder att slutsatserna nödvändigtvis inte kan tillämpas som sådana. Man måste också komma ihåg att resultaten slutligen beror mycket på individuella journalister, och vilka ord eller uttryck de väljer att använda i olika kontexter.

Denna undersökning om engelska importord har motiverat mig till många funderingar. Denna pro gradu-avhandling har koncentrerat sig på den morfologiska sidan, men det finns olika sätt man kan bemöta engelsk påverkan på. Det finns ännu mycket att studera till exempel på den semantiska sidan. Som man vet, hänger språk och kultur tätt ihop med varandra, vilket öppnar fascinerande aspekter. I denna undersökning behandlas det också orsaker till ordimport från engelskan, men det skulle vara intressant att fördjupa sig och studera orsakerna närmare. Det skulle också vara intressant att utreda ordentligt när, i vilken kontext och varför orden har importerats, vad som har hänt med ordens semantiska sida efter inlånet och vad det berättar oss om kultur och kulturell förändring i det låntagande språket.

KÄLLOR

Fitness Magazine 1–2 2006

Fitness 1–12 2006

LITTERATUR

Andersson, Hans, 1999. *Vokabler på vandring. Ordimport till Sverige under tusen år*. Lund: Studentlitteratur.

Bergman, Gösta, 1962. Om främmande ord och deras anpassning. I: Dahlstedt, Karl-Hampus, Bergman, Gösta & Ståhle, Carl Ivar. *Främmande ord i nusvenskan*. S. 32–47. Verdandis skriftserie 17. Stockholm: Bonniers.

Chrystal, Judith-Ann, 1988. *Engelskan i svensk dagspress*. Stockholm: Esselte Studium.

Edlund, Lars-Erik & Hene, Birgitta, 1992. *Lånord i svenskan. Om språkförändringar i tid och rum*. Stockholm: Wiken.

Häkkinen, Kaisa, 1985. *Suomen kielen äänne- ja muotorakenteen historiallista taustaa*. Fennistica 6. Turku: Åbo Akademi.

Häkkinen, Kaisa, 1987. Kontrastiivisesta tutkimuksesta. I: Mauno Koski (red.) *Fennistica 8: Kontrastiivista kielentutkimusta I*. S. 5–24. Turku: Åbo Akademi.

Häkkinen, Kaisa, 1990. *Mistä sanat tulevat*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Häkkinen, Kaisa, 2003. Suomen kielen ruotsalaiset lainat: tuloksia, ongelmia, mahdollisuuksia. I: Michaela Pörn & Anita Åstrand (red.). *Kieli tienhaarassa. Juhlakirja Maija Grönholmin 60-vuotispäivän kunniaksi 23.9.2003*. S. 44–57. Turku: Åbo Akademi.

Hultman, Tor G., 2003. *Svenska Akademiens språklära*. Svenska Akademien. Stockholm: Norstedts.

Ingo, Rune, 2000. *Suomen kieli vieraan silmin*. Vaasan yliopiston käännösteorian ja ammattikielten tutkijaryhmän julkaisu n:o 26. Vaasa: Vaasan yliopisto.

Joki, Aulis J., 1984. *Maailman kielet*. Juva: SKS.

Karlsson, Fred, 1976. *Finskans struktur*. Lund: LiberLäromedel.

Karlsson, Fred, 1981. *Finsk Grammatik*. 3. uppl. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 339. Helsingfors: Suomen kirjallisuuden seura.

Kuhn, Hans, 1985. Genustilldelning hos främmande ord. I: Sture Allén, Lars-Gunnar Andersson, Jonas Löfström, Kerstin Nodenstam & Bo Ralph (red.). *Svenskans beskrivning 15*. S. 291–302. Göteborg: Göteborgs universitet.

Leino, Pirkko, 2002. *Suomen kielioppi*. 6. painos. Helsinki: Otava.

Ljung, Magnus, 1988. *Skinheads, hackers & lama ankor. Engelskan i 80-talets svenska*. Stockholm: Trevi.

Mickwitz, Åsa, 2005. Saft och juice – samma smak? Synonymitet och semantisk överlappning. I: Kristina Nikula, Harry Lönnroth, Kaisa Alanen & Carl-Erik Johansson (red.). *Svenskan i Finland 8*. S. 172–182. Tammerfors: Nordiska språk, Institutionen för språk- och översättningsvetenskap.

Nykysuomen sanakirja, 1973. 4. muuttumaton painos. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Porvoo: WSOY.

Nyord i svenskan från 40-tal till 80-tal, 1986. Svenska språknämnden. Stockholm: Esselte Studium.

Penttilä, Aarni, 2002. *Suomen kielioppi*. 3. muuttumaton painos. Vantaa.

Selten, Bo, 1987. *Svensgelsk ordbok*. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.

Sjöström, Sören, 2001. *Semantisk förändring. Hur ord får nya betydelser*. Lund: Studentlitteratur.

Svenska Akademiens grammatik 2. Ord. 1999. Utg. av Ulf Teleman, Staffan Hellberg och Erik Andersson. Stockholm: Norstedts.

Svenska Akademiens ordlista över svenska språket. 1974. 10. uppl. Stockholm: Norstedts.

Svenska Akademiens ordlista över svenska språket. 2006. 13. uppl. Stockholm: Norstedts.

Söderberg, Barbro, 1983. *Från rytters och cowboys till tjuvstrykers. S-pluralen i svenskan. En studie i språklig interferens*. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.

Teleman, Ulf, 2003. *Tradis och funkis. Svensk språkvård och språkpolitik efter 1800*. Skrifter utgivna av Svenska språknämnden, 87. Stockholm: Norstedts.

Thorell, Olof, 1988. *Att bilda ord*. 2. uppl. Stockholm: Skriptor.

Westman, Margareta, 1994. *Språkets lustgård och djungel*. Skrifter utgivna av Svenska språknämnden, 79. Stockholm: Norstedts.

INTERNETKÄLLOR

Fitness (15.1.2008)

www.fitness.fi

Fitness Magazine (15.1.2008)

www.fitness-magazine.com/

Wikipedia, the free encyclopedia (22.1.2008)

<http://en.wikipedia.org/wiki/Snatch>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Finglish>

Wikipedia, den fria encyklopedin (22.1.2008)

<http://sv.wikipedia.org/wiki/Bit>

Wikipedia, vapaa tietosanakirja (22.1.2008)

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Anglismi>

Projektet *Moderne importord i språka i Norden* (15.1.2008)

<http://moderne-importord.info/>

BILAGA

Alla engelska lån, dvs. direkta lån, begreppslån, blandlån och pseudolån, som förekommer i *Fitness Magazine* 1–12 2006 och *Fitness* 1–12 2006 är listade i alfabetisk ordning. Den första listan presenterar importorden i det svenska materialet och den andra importorden i det finska materialet. Orden står i grundform, antingen singularis eller pluralis, beroende på de former i vilka de står i materialet. Om genuset kommer fram i materialet är det angivet framför ordet i sådana fall där ordets struktur inte avslöjar genuset. Om ordet i materialet förekommer inom citattecknen eller om ordet är kursiverat står det i samma form också på listan. För att spara utrymme har jag uteslutit en del av de sammansättningar som har bildats med hjälp av ett och samma importord. Jag har tagit med bara några exempel för att åskådliggöra sådana produktiva importord. Efter några ord står förklaringar av betydelsen inom parentes, om jag har ansett att det behövs. I slutet av den svenska importordlistan finns fraser och meningar som förekommer i materialet.

De engelska importorden i *Fitness Magazine* 1–12/06:

acne	balance system
in action	balletone
aerobics, aerobicssal, aerobicsskor, dans-/danceaerobics	basic
aerobic striptease, stripteaseaerobics, strippaerobics	ett beat, beats
affirmation	en BH-support
afro, afrofunk (danspass)	BMI (Body Mass Index)
afropowerdance (danspass)	en body (sparkdräkt)
“after-dance”	BodyBalance
Aqua Wellness (passet i poolen)	bodybuilder
aromaterapi	bodybuilding, bodybuildning
baggy jeans	bodybutter
	BodyCombat, combat
	bodyfitness

BodyJam, jam	cheerleading
body mind	chins
body-mind-wisdom	chips
BodyPump, pump	climalite (tygmaterial)
bodypumper, bodypumpare	en coach, coacher, hälsocoach, livscoach, mental coach
bodytoning	coacha
en boom, yogaboom	coaching, coachning, "coaching", mental coachning
Boot Camp	college-år
"booty"	comeback
boxerciseklass, aerobox	conscious movement
bpm	cool, coola, coolare, coolaste, råcool, störtcool, icke-cool
brainstorm, -t, -a	core (både i betydelsen bålstabilitet och aerobicspass), corepuls, corestabilitet
bränn fett/kalorier	"corps" (yogaposition)
bulimi (ätstörning)	crazy
bulimiker	crazycykling
bullshit	crosstrainer
bungyjump	en crunch, crunches
cardiobarre (aerobicspass)	curl, bencurl, bicepscurl
cardiomaskin	cyberrymd
catwalk-stil	cyberspace
celiaki	en deadline
celluliter	"Dead man's pose" (yogaposition)
en chat, chatt	
chatta	
cheerleader	

dejta	figure (ett annat namn på bodyfitness)
dips	fitball
discjockeybås	fitness, fitnessmodell, fitnessmagazine, fitnessrätter, fitnessskola, fitnesskök, bodyfitness, fitnesskonsult, fitnessprofil, athletic fitness
disco (danspass)	
Disco Fever	en fitnessfajt
en display, färgdisplay (dataterminologi)	fitnessvis
dokusåpa	fleece, fleeejacka
dosera	”flies” (övning i kabeldrag på gymmet)
downtown	flipflops
dri-fit (tygmaterial)	floating (utbud i ett spa)
drop-in-klasser	”flow”, yogaflow
dvd-spelare	flyesmaskin
ekologisk	fokus
ekologisk mat	forum, träningsforum (mötesplats för tränande på Internet)
endorfin, endorfin, endorfinkick	forward-knapp
energibarar	foundation (smink)
energydrycker	ett hälsofreak, träningsfreak
events, dansevents	freestyleåkare
ett face, fighter face, fejs	full-service-träning
fajtas	functional food
en fanclub	funk (danspass)
fans	funka (dansa funk)
en feedback	gainers (viktökningsdrinkar)
fighter	gay
en fighting spirit	

GI, GI-anhängare	”idol”
glamour girl	inklusive, ”all inclusive”
en gonnabe	inlines, inlinesåkande, inlineslopp
googla	innebandy
Gothenburg City Ballet (en klass)	en input (dataterminologi)
hamstrings	Internet
handmitts (speciella handskar som används när man sparrar i boxningen)	intranät
”hardcore”	ipod, ipod shuffle, ipod photo
en hardcoreyogi	jetsetö
ett headset	jojobantning
head trainer	jumping jacks
healing	kettlebells
hemsida	kickboxning
”high five”	kick-off
high-impactversion/-musik, hi impact-aerobics	”knickers”
high tech-träning	kroppsmör
hiphop	layout
hits (populära låtar)	leading lady
”the holy Grail of losing weight” (yogaposition)	leave in treatment
hoover (statisk bålträning)	leg extentions
house, houseklass	levande föda
en hunk, hunkar	lightläsk, lightprodukt
hype	live
	ansikts-/fot-/kroppslotion
	lounge

lowimpact	offroadbil
makeover	ok, okej
en makeup	“one-on-one”
en “massage light”	online
megabyte (dataterminologi)	ortorektiger
ett mejl	ortorexi (ätstörning)
mejla	outdoorfolk
mejllistor	en outfit, jogging-outfit
metabolic typing (diet)	en salt-/socker-/fettpeak, -peakar
mindfulness	peeling, peelingeffekt
mindträning	peppa
mobiltelefon	peppning
model search	personlig tränare, personlig träning
mountainbike	pilates, PowerPilates
moves, stretchmoves	pixlar (dataterminologi)
mp3-spelare	pms
Mr.Januari/Februari/Mars/April/Maj/Juni/Juli/ Augusti/September/Oktober/November/Dece mber	popup-reklam
ett ”måste”, måste	PowerBox
måste-ha-produkter	powerhour
neopren (tygmaterial)	powerhouse (muskelkorsett runt kroppen i pilates)
new-age-inriktad	powerstrike
no	en powerwalk, powerwalks
nolltolerans	powerwalka
no-no:s	PowerYoga
	en precision

pretty much	“sexpack”
profil (presentation), fitnessprofil	sexsymbol
promotionbilder	shoppa
pronera (stiga felaktigt med fötterna)	shoppingsugen
pronotationstöd	showjazz
pull-over (ryggövning på gymmet)	“showoff”
pumpa	sitdowns
pusha	situp, situps
pushups (armhävningar), pushup-bars	skatekläder
“quick-fix-bok”	en smoothie
raw food	sneakers
reikihealing	snowboardsåkare
“rejuvenate pose” (yogaposition)	ett spa
en remix	spejsig
remixa	spinna (delta i ett spinningpass)
research	spinning, spinn
retreatcenter	spinningcykel
r’n’b-kultur	spirit groove (aerobicpass)
”rockstars”	spotlights on scalp (skalp massage)
rouge	spray
RPM (spinningspass)	“star quality”
rpm (’varv per minut’)	steg för steg
sajt, sajter, gymsajt, sajtdesign, medlemsajt	step, dansstep, step up, stepupbrädor
scampi	step touch
scenario	street, streetdance, streetjazz, streetdansare, streetwear, streetväska

Stretch (pass)	“transformation” (yogaposition)
stretcha	triceps
stretchig	tricepskicks
stretchning	t-shirt
string, neonstring	vadpress
strippa	en wannabe
strippstång	webbadresser, webbsida
stylingcreme	wellness, wellnesspaket, wellnessinspirerad
ett supersæt (träna olika muskelgrupper direkt efter varandra, utan vila emellan)	whiplashskador
superstylad	wok, wokblandning
supplex (syntetiskt tygmaterial)	en workout
surfa (på Internet)	workoutstudio
swing (övning med kettlebells)	workshop, workshops
swimming (pilatesövning)	wrap
ta max	yes
tajta till	återhämtningsdrycker
talkshow	Fraser och meningar:
thermopower (tygmaterial)	lära dig ”the move of the weekend”
tight, tajt	Go baby, your spirit is groovin!
tights, jazztajts	“God, I’m a fabulous woman!”
en timer	“Oh, shut up!”
tona in	Better safe than sorry
toxikologisk	Sveriges egen ”million dollar baby”
	This is it, the icing on the cake!
	(leva sina drömmar)
	Same, same but completely different
	Check me out!
	You name it!
	”back to basics”

De engelska importorden i *Fitness* 1–12/06:

addiktio	BMX-vert
addiktoida	bodaaminen, bodaus
addiktoitua	bodari
aerobic, perusaerobic	bodybalance, bodybalancetunti
kilpa-aerobiccaaja	bodycombat
after shave-balsami	body fitness-kilpailija
all mountain-sukset	bodyjam
anaboliset aineet, anaboliset stereroidit	bodylogic
antioksidantit	bodypump
autismi	bodystep
backsving (golf terminologi)	body-tunti
bagel	Bollywood
balletone, balletone-tunti	boogie-woogie
barbequekastike, BBQ-kastike	bosu, bosu-pallo
basaliooma eli tyvisolusyöpä	boulder-kilpailu (klättringstävling)
beach volley	boulderointi (klättring utan rep)
big air (freestyle terminologi)	boxercise-tunti
bikepark (platsen där man kan utföra freeride)	Brasil Moves
blogi	breakdance
blokata	broiler, broilerinsuikale
BMX-durt	brunssi
BMX-flatland freestyle	burn-out
BMX-pyöräily	buuata
BMX-street	buumi, tanssibuumi, purjelautabuumi

bägi, kantobägi	diureetti
reisitaskucaprit	dopamiini
cardiostriptease-tunti	doping
minischapsit	double push
cheerleaderi	downhill eli DH (ett slags mountaincykling)
cheerleading	Dri-Fit-materiaali
circuit	eightpack
citytrekkaaja	endorfiini, endorfiinihuippu/-humala
ClimaCool-tekniikka	EPOC (Excess Post Exercise Oxygen Consumption)
comeback	ergometritesti, soutuergometri
core-lauta	ergonomia
cross country, XC (ett slags mountaincykling), crosscountry-kisa/-sarja	ergonominen
crossing (ett slags sykling)	estrogeeni
crosstrainer, crosstrainerlaite	etnobic, etnobic-koulutus
crosstraining (gymträning med en crosstrainer)	euforiapiikki
naiscurlaaja	extreme-laji, extreme-luokka, extremepyöräily
curling	face mapping-kuntokartoitus
dance hall (danspass)	feministi
day spa	fiilis
deadline	fitboxe
design	fitness, fitnesskeskus
dieetti	fitshake-tunti/-alusta
dippi, dippiharjoitus, dippikone	flavonodit
dirt jumping (ett slags mountaincykling)	flavonoidit, flavonoidipitoisuus

fleece, fleeecepuku	half pipe (freestyleterminologi)
flexibar	hifistely
flow-ilmiö, flow-tunne	high-tech-kuntosali/-laite
foorumi (mötesplats på Internet)	hiphop (danspass)
freelance-toimittaja	hitti, hittitunti
freeride (mountaincykling)	hoover (statisk bälträning)
freestyle, freestyle-maajoukkue, freestyle-hyppyri	hot yoga/hot jooga
friikki	hybridi-pyörä
frisbee	hydrobic (aerobic i poolen)
full cut (befallning i zumba)	hyperventilaatio
funk	implantit
futis	internet
geokätkentä	iPod
geokätkö	itseruskettava voide
geoterminen	jees-tyttöily (inställsamhet)
GI	jes
goretex-housut, goretexit	jive (danspass)
gps, gps-laite	jojodieetti
grape wine (korsteg i sidled på ett aerobicspass)	jojoilla
Gravity Group, gravity-tunti	katabolia
Gravity Pilates	karppaaja
grippi	karppaus, alakarppaus, hyväkarppaus
gymstick (hjälpmedel i motionering)	keho ja mieli -lajit
half cut (befallning i zumba)	kehonrakennus
	ketoosi

kick back	neopreeni
kiteboarding, leijasurffaus, kiteboard-kouluttaja	new age -henkinen
klossikengät	new school-hiihto
kortisoli	nollatoleranssi
kotisivu	north shore (ett slags freeride)
<i>leave them laughing</i>	offarit, offarihaukka/-laskija/-taivas
life coach	offpiste
life coaching	ok, ookoo
light-juoma	on/off-liikkuja
<i>linebacker</i>	on-sight-kilpailu (klättringstävling)
live	osteoporoosi
look, heroiini-look	(olla) out
luomu ruoka	outdoor gymstick
Mamma Training	”overreaching”
masters-ryhmä	pace (pass)
match, <i>perfect match</i>	palautumisjuoma
melanooma	pec deck-laite (träningmaskin på gymmet)
missata	personal trainer, personal trainer-palvelut
“mission impossible”	PMS
mixed grill –lautanen	polttaa rasvaa/kaloreita
motocross	Poweball (träningshjälpmedel)
motorinen	Power Muscle Wing (träningshjälpmedel)
mp3-soitin	printti
navigaattori	profiili, käyttäjäprofiili

kuntoiluprojekti	sparraushanska
pro-meininki	spinning, spinningit, spinning-tunti
<i>punchline</i>	sponsori
pumpata	sportmuoti
pähkinäkuoressa	sporttinen
quickstep	spotti, spotit
ranking-lista	stand-up-koomikko
rock	step-aerobic, step-penkki
<i>safety</i> (term i amerikansk fotball)	street (danspass)
salibandy	stretching-tunti
serotoniini	stuntmies
show, showtanssi-tunti	super-G
silikonit, silikonirinnat	superset
silikonibimbot	surffari
sipsit	surffaus, surffaaminen
sixpack	svengiä svingiin (golfterminologi)
skeittari	svingaaja
skeittaus	golfsvingi
ski cross (ett slags freestyle)	testosteroni
slopestyle (ett slags freeride)	toppi, toppikausi, bodytoppi, printtitoppi, Dri-Fit-toppi
smith, smith-kyykky/-laite	t-paita
snacks, snacksit	TNT, Tune and Natural Training
snorklaaja	<i>touchdown</i> (term i amerikansk fotball)
softshell-takki	trekking-pyörä
squash	

trial

triathlon

twin tip-sukset, twinit, yleistwinit

ultimate, ultimate-vuoro

urban freeride

wakeboard, vesilautailu, wake, wakeseura,
wakeboard-lauta

vartalovoide

waterbird (träningshjälpmedel)

webbikamera

windstoppertakki, windstopper-puku

wokata

wokki, wokkiruoka

volleypallo

wou

vuoristotauti

X-bike

zoomi, zoom-nappula

Zumba (danspass, utvecklat i USA)

You name it, I did it!